

הישיבה הארבעים ואחת של הכנסת השביעית

יום שלישי, י"א אדר א' תש"ל (17 פברואר 1970)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. אבל ש"י עגנון ז"ל

דברי סגן ראש הממשלה ושר-התינוך והתרבות י. אלון

אשר נפשו התמזגה עם הווייה זו יעד כלות - דווקא הוא זכה שיושם על ראשו כתר ההכרה האוניברסלית, כאשר הוענק לו פרס נובל.

וכשם שהיה פה לדורות רבים, כן יתחנכו הדורות הבאים על ברכת יצירתו.

עם כל בית ישראל, יוצריו והוגיו, נרכין ראשינו בהיאלם כיגור חייו. העם, הכנסת והממשלה משתתפים באבל המשפחה ובצער של עדת הסופרים בישראל.

היו"ר ד. ברקת:

אנו נקיים ישיבת אזכרה לאחר תום ימי האבל.

היו"ר ד. ברקת:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה לסגן ראש הממשלה ושר התינוך והתרבות.

סגן ראש הממשלה ושר-התינוך והתרבות י. אלון:

הבוקר הגיעתנו הבשורה המרה על מותו של ש"י עגנון, גדול הרוח וענק היצירה היהודית. לא רק הספרות העברית, שהוא היה כיגורה הראשון, אבלה. העם כולו, בארץ ובתפוצות, שכל אחד מבחירי בניו.

כל הדורות היהודיים חיו בעגנון האיש וכולם התנגנו בעגנון הסופר. אין זה מקרה כלל, כי האיש, אשר יצירתו הכילה בתוכה את ההווייה היהודית בכל הזמנים, הסופר,

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הממשלה: 1. חוק מילווה קליטה וחסכון חובה (האר"כ), תשכ"ד-1964 (תיקון מס' 2), תש"ל-1970; 2. חוק מילווה קליטה וחסכון חובה (הארכה), תשכ"ו-1966 (תיקון), תש"ל-1970; 3. חוק בול בטחון (תיקון מס' 3), תש"ל-1970; 4. חוק בול בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (תיקון מס' 8), תש"ל-1970.

היו"ר ד. ברקת:

נשמע הודעה מפי מזכיר הכנסת על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם

ג. שאילתות ותשובות

בחבילות, אפשר היה למכור אותו לצרכן בול יותר, ב-50%?

5. המוכן משרד המסחר והתעשייה לשקול מחדש את מדיניות יבוא הבשר?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: נכון הוא כי משרד המסחר והתעשייה, המייבא את הבשר הקפוא לצריכת השוק האזרחי, מייבא רק רבעים קדמיים שלמים עם עצמות ומייבא בשר קפוא בחבילות.

לשאלה 2: הבשר הקפוא עם עצמות, המיובא מדרום-אמריקה ומהווה 85% מכלל הבשר הקפוא המיובא, נמכר לסיטונאים במחיר של 3,150 לירות לטונה. הבשר המיובא מאירופה נמכר במחיר של 3,500 לירות לטונה.

לשאלה 3: מחירי הבשר לצרכן נקבעים על בסיס של תחרות חפשית בין הקצבים. המחיר הממוצע הוא כלהלן: סוג אחד (כ-25% מכלל הבשר) - 3.50 עד 4.50 לירות לקילוגרם; סוג שני (כ-45% מכלל הבשר) - 5.50 עד 6.50 לירות לקילוגרם; סוג שלישי (כ-30% מכלל הבשר) - 6.50 עד 7.50 לירות לקילוגרם.

הגורמים המשפיעים על תנודות המחירים בכל סוג

היו"ר ד. ברקת:

הכנסת תשמע עתה שאילתות ותשובות.

1. יבוא בשר קפוא בחבילות

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"ח בטבת תש"ל (6 בינואר 1970):

לאחרונה התפרסמו בעתונות הישראלית ("הארץ", 31 בדצמבר 1969) נתונים על בעיית יבוא בשר קפוא. מפירסומים אלה מתברר, שמשרד המסחר והתעשייה מסרב להסכים ליבוא בשר בחבילות (בלי עצמות ובלי שומן); מתברר, שאילו הותר יבוא כזה, אפשר היה להוויל את מחיר הבשר ב-50% לצרכן; מתברר, שצה"ל התחיל ביבוא בשר בחבילות והנסיון עלה יפה גם מבחינת הטיב, המחיר והחולת השיירותים הקשורים עם בשר כזה. הנני מבקש לדעת:

1. הנכון הוא שמשד המסחר והתעשייה מסרב להחיר יבוא בשר קפוא בחבילות, ואם כן - מדוע?

2. מהו מחיר הבשר הקפוא המיובא על-ידי משרד המסחר והתעשייה שמשלם הסיטונאי?

3. מה הוא המחיר של בשר זה לצרכן?

4. האם נכון הוא, שאילו הותר יבוא בשר קפוא

3. סיבות השפל בענף היהלומים

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ה' בשבט תש"ל (12 בינואר 1970):

לאחרונה התפרסמו ידיעות בדבר משבר הפוקד את ענף היהלומים, על ירידה בייצור וכן ביצוא של היהלומים.

הנני לשאול את כבודו:

1. מה הירידה בהיקף הייצור והיצוא של היהלומים?
2. מה הן הסיבות לירידה זו בענף היהלומים?
3. מה עושה משרדו כדי להתגבר על השפל בענף היהלומים?

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: בנובמבר 1969 הועסקו 10,088 עובדים לעומת 10,155 עובדים בנובמבר 1969. מכאן שבמספר המועסקים לא חל שינוי בעל משמעות. עם זאת, מדצמבר 1969 חלה ירידה בהיקף היצוא של יהלומים. יצוא היהלומים בחודש דצמבר 1969 היה נמוך ב-0.4% לעומת דצמבר 1968, והיצוא בינואר 1970 היה נמוך ב-9.6% לעומת ינואר 1969.

לשאלה 2: הסיבות לשפל זה הן בשיווק הבין-לאומי, ובראש וראשונה בשוק האמריקאי, הצורך במי-שרין כשליש היצוא הישראלי, ובעקיפין קרוב למחצית היצוא. ענף היהלומים מושפע אולי יותר מענפים אחרים מתנודות בבורסה ובשערי הריבית. הירידה בשער גיירות הערך בשוק האמריקאי וההפסדים שנגרמו כתוצאה מכך גרמו לחוסר בטחון ולרתיעה מסוימת מרכישת יהלומים. העלאת שערי הריבית והמסורסר בנוילות בשוק האמריקאי גרמו לייקור ההוצאות לחחוקת מלאי יהלומים, והיבואנים האמריקאים מעדיפים לרכוש עתה כמויות מצומצמות יותר בהתאם לדרישה המיידית של השוק. כמו-כן השפיעה ענה כנראה האפשרות להשיג ריבית גבוהה יותר על פקדונות, על צימצום הכספים להשקעות שונות, לרבות רכישת יהלומים. מצב זה יצר שפל בכל הארצות המלט-שות יהלומים, ביניהן בלגיה וישראל, וההיצע של מדינות אלה מתחרה ביתר חריפות בשווקים השונים, וכתוצאה מכך נפגעו גם שווקים אלה.

לשאלה 3: החל מסוף שבוע זה ייכלל ענף היהלומים מים בין מקבלי התור המסים, ויקבל התור מסים בסכום של 35 אגורות לדולר מוסף, מוטל ונפרע. כן קיימים ושופרו סדרי אשראי נוחים לענף. צימצום מסוים של אספקת חומרי-הגלם על-ידי הסינדיקט הלונדוני מקל על לחץ המלאי בארץ.

אין בידי המשרד או הממשלה לפעול - נוסף לכל האמור לעיל - להטבת המצב. רק התאוששות בשווקים יכולה להחזיר לענף את מלוא תנופתו. יודעי-דבר מניחים כי התאוששות כזו יכולה לבוא כעבור חודשים מספר.

4. מיקוח על טיב מוצרי היצוא

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ח' בשבט תש"ל (15 בינואר 1970):

לאחרונה רבו תלונות הסוכנים בארצות, חוץ בדבר טיב היצוא מישראל.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לו על כך?
2. מה עושה משרדו לשמירה על טיב היצוא מישראל לחוץ-לארץ?

של בשר קפוא נובעים בעיקרם ממיקום האטליו, ההוצאה אות הקבועות הקשורות להפעלת, רמת השירות ואיכות הבשר.

מן הראוי לציין, כי משרד המסחר והתעשייה אינו מפקח על מחירי הבשר הקפוא לצרכן. קיים מצב של תחרות הפשית בין הקצבים, והצרכן חפשי לקנות במקום שבו המחיר סביר. המועצה לצרכנות מדריכה את הצרכנים בנושא זה.

לשאלות 4-5: משרד המסחר והתעשייה בוחן עתה את בעיות יבוא הבשר וכן את ההצעה לייבא בשר קפוא בחבילות, מבחינת המחיר לצרכן, ההוצאה במטבע חוץ, בעיות כשרות, אחסנת הבשר בארץ והתאמת האריזה לדרישות הצרכנים.

נציג המשרד נמצא עתה באמריקה הדרומית ועם שובו יסוכמו הבידורים בקשר להנהגת השיטה ולדרכי ביצועה.

2. מניעת השקעות סרק בתעשייה

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ה' בשבט תש"ל (12 בינואר 1970):

מר י. קויש, סגן מנהל המחלקה לכלכלת עסקים במכון לפירון העבודה והייצור, אמר בהצגה בחיפה ("דבר", 30 בדצמבר 1969), כי השקעות בהיקף כספי גדול שנעשו בתעשייה ירדו לטמיון בגלל אי-חיווי נכון של היקף השוק, אי-השגת כוח-אדם מקצועי והתפתחויות טכנולוגיות, וכן בגלל חישוב כדאיות ההשקעה בשיטות לא נכונות.

הנני לשאול את כבודו:

1. האם נכונה הערכתו הנ"ל של מר י. קויש?
2. אם כן - א. מה היקף ההשקעות בתעשייה שירדו לטמיון מהטעמים שהוזכרו לעיל? ב. מה עושה משרדו כדי לצמצם עד למינימום את היקפן של השקעות סרק בתעשייה?

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: המכון לפירון העבודה והייצור נמצא באחריותו של משרד העבודה, הדברים שאמר מר קויש נועדו כנראה להצביע על הצורך בבדיקה מוקדמת נכונה של היקף השוק, כוח האדם, הטכנולוגיה וכן, תוך שימוש בשיטות נכונות של חישוב כדאיות ההשקעה.

לצערנו אפשר למצוא דוגמאות להשקעות בלתי-מוצלחות בתעשייה, כשם שיש בענפים אחרים ובארצות אחרות. בתהליך פיתוח תעשייתי מואץ, כפי שנדרש בחמשת-עשרה השנים הראשונות לקיום המדינה, לשם קליטת עלייה ויצירת תשתית למשק לאומי יצרני - השקעות כאלו אפשריות גם בבדיקת זהירות.

לשאלה 2: אין אפשרות ואין טעם למנוע משקי-עים מלהשקיע הונם העצמי בצורה הנראית להם. הממשלה יכולה להדריכם בלבד.

משקיעים בתעשייה המבקשים עידוד ממשלתי, תכנוניתם נבדקות במשרד המסחר והתעשייה, במרכז ההשקעות ובבנק לפיתוח התעשייה. יש לקוות כי בדיקות קפדניות אלה תמנענה השקעות סרק שבהן ירד לטמיון כסף ציבורי.

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

משרד המסחר והתעשייה פועל לשמירה על טיב מוצרי היצוא ולישפור איכותם. המשרד מקיים ביקורת מיוחדת על טיב המוצרים ליצוא, תוך שימוש בחוקים אשר המשרד ממונה על הפעלתם, במספר ענפים: מוצרי פרי-הדר; מוצרי טקסטיל והלבשה (בעזרת יחידה מקצועית במכון היצוא); מוצרי הנעלה, באמצעות מכון היצוא, וכן מוצרי לבידים. כן יוזם המשרד פעולות להגת שיטות חדישות של ביקורת איכות בתוך המפעלים עצמם. פעולות אלה מבוצעות על-ידי מכון התקנים והמכון לפיריון עבודה, וממומנות מתקציב המשרד.

ליד מכון היצוא פועלת ועדת תלונות, בה חברים נציגים מהנהלת המכון וממשרד המסחר והתעשייה. בפני ועדה זו מובאות תלונות של לקוחות בחוץ-לארץ כלפי יצואנים ישראלים בנושאים שונים, כגון איכות, מועדי אספקה וכיוצא בזה. ועדת התלונות מבררת את התלונה עם הנוגעים בדבר, מסיקה מסקנות ועוקבת אחרי ביצוע החלטותיה. במידת הצורך ממליצה הוועדה לפני הרשות המוסמכת במשרד המסחר והתעשייה לאכוף ביצוע ההחלטות באמצעים חוקיים.

בשנת 1969 הופנו לוועדת התלונות 45 תלונות בנושאים שונים, לעומת 65 תלונות בשנת 1968, כלומר - חלה הקטנה במספר התלונות, וזאת בשעה שחל גדול ביצוא החרושת. מתוך ההיקף האמור התייחסו 10 תלונות לטיב הסחורה שיוצאה.

5. מחיר הדולר הנחסך בענפי ייצור

חבר-הכנסת מ. אביוזה שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ח' שבט תש"ל (15 בינואר 1970):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה הוא מחיר הדולר הנחסך הגבוה ביותר לענף ומהו הנמוך ביותר?
2. מה הם הענפים העומדים בראש הסולם וב-תחתיתו מבחינת הדולר הנחסך?
3. מהו מחיר הדולר הנחסך בענף הטקסטיל אם נביא בחשבון את כל ההטבות הממשלתיות שמקבלים היצרנים?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

1-2. מחיר הדולר הנחסך משתנה מעת לעת בהתאם לשינויים החלים במחירים בחוץ-לארץ, מחירי חמרי-הגלם בארץ, עלות העבודה, גורמי מיסוי וכו'. אין ביכולת המשרד לערוך באופן קבוע חישובים לגבי מחיר הדולר הנחסך הממוצע בענפים השונים, ואין בידי המשרד נתונים כאלה, פרט לענף הטקסטיל. לעומת זה ניתן לח-שב את שיעור ההגנה על הערך הנחסך בענפים השונים. משרד המסחר והתעשייה מפעיל עתה תכנית בדבר האח-דה והורדה של ההגנה על הייצור המקומי בהתאם לעק-רוגות ולמדיניות שאושרו על-ידי ועדת השרים לענייני כלכלה באוגוסט 1969. בהתאם לתכנית זו לא תעלה ההגנה על הייצור המקומי בשנת 1975 על 5.50 ל"י לדולר נחסך. כשליש מהייצור המקומי עומד כבר עתה בקריטריון זה.

תכנית חשיפה זו מבטיחה כי לטווח ארוך לא כדאי יהיה לייצר בארץ מוצרים שמחיר הדולר הנחסך בהם עולה על 5.50 ל"י לדולר.

אשר לתעשיות חדשות - כאשר מוגשת תכנית להקמת מפעל חדש, והמשרד מתבקש להמליץ על מתן עידוד לתכנית זו, ממליץ המשרד על מתן עידוד לתכנית רק אם מחיר הדולר הנחסך לטווח ארוך נמוך מ-5.50 ל"י לדולר, וזאת בהתאם לעקרונות מדיניות החשיפה שציינת לי.

3. בימים אלה קיבלתי דו"ח של ועדה ייצורית בראשותו של מר י. מידן, מנהל המכון לפיריון העבודה והייצור, אשר בדקה את מכלול הבעיות בענף הטקסטיל, ובתוך כך גם את מחיר הדולר הנחסך בענפי-המשנה השונים בטקסטיל. לפי ממצאי הוועדה נע מחיר הדולר הנחסך בענפי הטקסטיל בין 2.80 ל"י ל-9.70 ל"י לדולר נחסך.

היו"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת מאיר אביוזה.

מאיר אביוזה (הרשימה הממלכתית):
 האם ממצאיה של הוועדה הייצורית הזאת יימסרו לפירסום?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

אני מקווה שבימים הקרובים יימסרו הממצאים לפירסום.

6. נתונים על עליית תעריפי ההובלה הימית

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום ח' שבט תש"ל (15 בינואר 1970):

היצואנים הישראלים הביעו לאחרונה דאגה לנוכח נגמנות העלייה במחירי ההובלה הימית מישראל. הנתונים המעודכנים מורים שבמרבית הקווים המוליכים לישראל נרשמו אשתדק עליות ניכרות בתעריפי ההובלה.

העלאות בתעריפים מתבססות על סוגים שונים של טיעונים, שקשה להשלים עם צידוקם. לכן נתעורר לאח-רוגה במכון ליצוא הרעיון לכונן מוסד מיוחד לבדיקת הדרישות להעלאות תעריפי התובלה הימית.

בקשר לעובדות אלו אבקש לדעת:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
2. אם כן - מה עושה משרד המסחר והתעשייה כדי לבדוק את העניין ולהסדירו?
3. מה היו העלאות מחירי ההובלה הנ"ל בקווים השונים בשנים 1968 ו-1969?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: חלו העלאות בדמי ההובלה הימית מישראל ולישראל בשנתים האחרונות.

לשאלה 2: הטיפול במחירי ההובלה איננו במשרד המסחר והתעשייה, ואין ברשות המשרד כלים כדי לפעול לבלימת התייקרות מחירי ההובלה. עם זאת משתדל משרד המסחר והתעשייה לפעול בנושא זה, הן על-ידי נציגו בדירקטוריון של חברת "צים", הן על-ידי השתתפות פעילה בוועדות הבין-משרדיות המטפלות בעניינים הקש-רים לדמי הובלה, והן על-ידי בירורים במישרין עם חברות הספנות.

לשאלה 3: ההתייקרות בתובלה ימית התבטאה: (א) בהטלת היטלי צפיפות; (ב) בהעלאות מחירים. לאור העומס הרב בנמלים הוטלו היטלים של כ-10%

ד. עידוד היוזמה להקמת "איגוד מעצבי המוצר בישראל" והשתתפות בתקציבי פעולותיו.

ה. הבאת מומחים בעיצוב מחוץ-לארץ והעמדת שירותי הייעוץ שלהם לרשות היצרנים והמעצבים.

ו. העמדת מילגות רבות למעצבים ישראלים לצורך השתלמותם בבתי-ספר גבוהים בחוץ-לארץ.

ז. מתן שירותי הסברה ופירסום להגברת תודעת העיצוב בקרב היצרנים והצרכנים בארץ.

לשאלות 3-4: המשרד מעודד יצרנים בישראל להשתמש בשירותי מעצבים ישראלים על-ידי: א. הסברה ופיתוח תודעה באמצעות עריכת ימי עיון, תחרויות עיצוב המוצר, ופעולות אחרות המיועדות להפגשת מעצבים עם יצרנים; ב. השתתפות ישירה בפיתוח דגמים חדשים; ג. סיוע בהקמת משרדי עיצוב לצורך מתן שירותים לתעשייה; ד. השתתפות בהשתלמויות של מעצבי המוצר בחוץ-לארץ.

המשרד ימשיך לפתח כלים ואמצעים להגברת הויקה של היצרנים לעיצוב מוצריהם באמצעות מעצבים ישראלים.

אני חושב שיש בזה קצת להוים את החריפות שבדברי המעצבים.

8. השפעת צו ההפקדה על היקף היבוא והמחירים
חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

מיד לאחר שפירסם שר המסחר והתעשייה את הצו המחייב את היבואנים להפקיד מחצית של ערך היבוא המבוקש עם הגשת הבקשה לרשיון נמסר מפי היבואנים כי היבוא יתייקר ב-5%.

אי לזאת הגני לשאלו:

1. בכמה יסתכמו לפי האומדן הסכומים שיופקדו על-ידי היבואנים בשנת 1970?

2. בכמה יסתכם צימצום היבוא לפי אומדן-משרד עקב פירסום הצו הנ"ל?

3. מה בדעת משרד לעשות כדי למנוע את ההעלאה השירותית של מחירי היבוא?

4. בכמה הסתכמו רווחי היבוא בשנים 1968 ו-1969 על פי אומדני משרד?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: בהתאם לאומדן יסתכמו הסכומים שיופקדו על-ידי היבואנים במחצית הראשונה של 1970 ב-150-175 מיליון ל"ג. הדבר תלוי כמובן בהיקף היבוא.

אגב, חובת ההפקדה חלה עם שחרור הסחורה מהמכס, ולא בעת הגשת הבקשה לרשיון, כנאמר בשאלתה.

לשאלה 2: אין אפשרות לאמוד את צימצום היבוא כתוצאה מההפקדות. היקף היבוא נקבע על-ידי מערכת המדיניות הכלכלית, הצעדים הפיסקליים והמוניטריים שיינקטו במסגרתה, ותגובת הציבור לאחר נקיטת צעדים אלה. ההפקדות בקשר ליבוא הן צעד אחד בלבד במסגרת זו. ניתן לקוות כי תהיה לכך השפעה מרסנת על היקף היבוא, אך קשה לבודד את ההשפעה הכמותית.

לשאלה 3: איני רואה מקום או הצדקה להעלאה שירותית של מחירי היבוא, במיוחד כיוון שהסכום

בסתיו 1969 לתקופה של כחודשיים, והם הוטלו שוב מחדש זה. העלאות המחירים העיקריות שחלו בשנים 1968 ו-1969 היו כלהלן:

קווי מערב-אירופה-ישראל: העלאה של 5% ביבוא, ושל 2.5% ביבוא בספטמבר 1968, של 3% בנובמבר 1969 (היטל ביטוח סיכוני מלחמה), ושל 10% בינואר 1970 על היבוא בלבד.

קווי סקנדינביה-ישראל: כאמור לעיל.

קווי בריטניה-ישראל: העלאה של 7.5% ביבוא באפריל 1968 וביבוא בספטמבר 1968; העלאה סלקטיבית של כ-5% במארס 1969 והעלאה של 10% בהתחלת 1970.

קווי ים-התיכון-ישראל: העלאה של 2.5% בספטמבר 1968 ושל 4% במארס 1969.

קווי צפון-אמריקה-ישראל: העלאה של 10% על היבוא באפריל 1969 ועל היבוא ביולי 1969.

קווי מערב-אפריקה-ישראל: העלאה של 10% בינואר 1970.

7. אמצעים לקידום עיצוב המוצר

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

איגוד מעצבי המוצר בישראל הביע דעתו כי ישראל אינה עושה די לעיצוב מוצריה, דבר המזיק ליבוא לחוץ-לארץ.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לו על כך?

2. מה עושה משרדו לעיצוב המוצר ולעידוד המעצבים?

3. האם מעודד משרדו יצרנים ישראלים להשתמש בייעוץ מעצבים מומחים?

4. אם לא — האם מוכן משרדו לשקול את האפשרות להפנות תשומת-לב היצרנים ולעודדם להתייעץ עם המעצבים?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: בשנים האחרונות גברה פעילות משרד המסחר והתעשייה לשיפור העיצוב, והסכום המיוחד לכך בתקציב המשרד גדל בהמש השנים האחרונות פי שלושה ויותר.

להלן עיקר הפעולות שנעשו על-ידי המשרד לקידום העיצוב בארץ:

א. הקמת המכון הישראלי לאריזה ולעיצוב המוצר על שתי יחידותיו — האריזה והעיצוב — והחזקתו המלאה. מכון זה משמש כלי-שרת לצרכי היצרנים והמעצבים.

ב. הקמת מחלקה ללימודי עיצוב המוצר בבית-ספר "בצלאל" להכשרת מעצבים ישראלים, סיוע בהבאתו של בית-הספר לסטטוס של אקדמיה לאמנות ולעיצוב, לקראת הפיכתו לבית-ספר גבוה ללימודי עיצוב המוצר. בית-הספר "בצלאל" מוחזק החזקה מלאה על-ידי הממ"שלה (משרדי החינוך, העבודה ומשרד המסחר והתעשייה).

ג. השתתפות בהקמתם ובהחזקתם של מוסדות העוסקים בפיתוח העיצוב, כגון "אות המוצר הירושלמי", "מרכז סיוע לתעשייה זעירה", "מרכז תפצי חן" ועוד.

השכר בהם הוא נמוך יחסית, ואין בענפים אלה כדי למ-
שוך עולים ובני נוער שגולדו בבית-שאן להשתרש במקום.
אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם יש במשרד המסחר והתעשייה תכניות להקמת מפעלי תעשייה בבית-שאן שיענו לדרישות הנ"ל?
2. מה הן התכניות?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

1. קיימות מספר תכניות להקמת מפעלי תעשייה בבית-שאן.

2. בין התכניות: א. מפעל לשיפוץ מנועים, שיעסיק כ-50 עובדים, בקרוב יוחל בבניית מבני הקבע למפעל ובאימון עובדים — יחד עם משרד העבודה; ב. 15 עובדים מקבלים עתה הכשרה בענף המסגרות המכנית, ועם תום הכשרתם ייכנסו לשותפות במסגריה מכנית קיימת. המפעל יוכל לקלוט בסך-הכל 25 עובדים חדשים; ג. נדונה הקמת מפעל לייצור כלים לעבודות עץ.

המשרד מעודד ויעודד כל זימה להקים באזור בית-שאן מפעלים תעשייתיים נוספים.

12. נזקים למסחר ולתעשייה עקב שביתות בנמלים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ' בשבט תש"ל (27 בינואר 1970):

בעקבות השביתות הרבות שפרצו בנמלי ישראל בשנת 1969, אבקש את כבוד השר להשיבני:

מהו סכום הנזקים הכולל שגרמו השביתות הנ"ל למסחר ולתעשייה הישראלים בשנת 1969, ומה פירוטו?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

הנזקים שנגרמו לתעשייה ולמסחר הישראלים ולבעלי המטענים בנמלים נבעו משתי סיבות עיקריות: (א) שביתות ושביתות האטה בנמלים; (ב) ריבוי בלתי-צפוי של מטענים ומחסור בכוח-אדם בנמלים.

התוצאות היו: (א) נקבעו היטלי צפיפות; (ב) נגרמו הוצאות-יתר בגלל פריקת מטענים שלא בנמל-היעד שנקבע מראש, העברת מטענים מנמל לנמל, אחסנה ממושכת יותר הן בנמלים והן במחסני ערובה, אי-הטענה של משלוחי יצוא מתוסר מקום באגיה המתוכננת וכיוצא בזה.

קשה להעריך את היקף הנזקים שנגרמו על-ידי השביתות בנפרד ועל-ידי הגורמים האחרים בנפרד, אולם באומדן כללי נראה כי הנזקים לבעלי המטענים מגיעים ל-10 מיליון ל"י בקירוב.

13. קידום היצוא התעשייתי

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום כ"א בשבט תש"ל (28 בינואר 1970):

מר שמעון אלמן, יושב-ראש מכון היצוא, מסר לסופר "הארץ" (21 בינואר 1970), כי "גידול היצוא אינו תלוי בביקוש המקומי וכי לפחות 70%—75% מהיצוא אינם קשורים כלל בביקוש בישראל". כדי להגדיל את היצוא התעשייתי מישראל תובע מר ש. אלמן "להגדיל את התמורה ליצואן או לפצותו בדרך כל-שהיא כדי לעודדו להרחיב את הייצור ליצוא". מר אלמן מוסיף: "בעזרה ממשלתית נכונה ניתן לעשות זאת".

בקשר לג"ל אבקש לדעת:

1. האם עמדת יושב-ראש מכון היצוא נכונה?

המופקד נושא ריבית. הוצאות המימון של היבוא לא גדלו איפוא בהיקף המחייב העלאת מחירים. גם לא ידוע לנו על עליית מחירי יבוא כתוצאה מהנהגת ההפקדות. במידה שיש עליות מחירים של מוצרי יבוא, כמו במתכות, נובע הדבר מהתייקרות חומר-הגלם בשוק העולמי.

לשאלה 4: אין ברשות משרד המסחר והתעשייה אומדנים על רווחי היבוא או היבואנים.

9. אמצעים להטבת מצבן של המטוויות

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

לאחרונה התפרסמו רשימות בהרבה עתונים מקו-מיים, לפיהן קיימים הפסדים במטוויות השונות השייכות לממשלה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. כמה השקיעה הממשלה בשנה האחרונה במטו-ויות שבבעלותה?

2. מה סכום ההפסדים בשנה האחרונה במטוויות שבבעלות הממשלה?

3. מה עושה המשרד להבראת מצבן הכלכלי של המטוויות?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

1. בשנה האחרונה לא הגדילה הממשלה את השקעותיה בחברת מטוויות שבבעלותה החלקית. אין לממשלה בכלל רוב בבעלות על שום מטוויה בארץ.

2. סכום ההפסדים בשנה השוטפת האחרונה, המסתיימת ב-20 בספטמבר 1969, במטוויות דלעיל הגיע ל-460,000 ל"י.

3. במטוויות אלה השתפר המצב על-ידי שיפור הניהול, הייצור והשיווק, וההפסדים נמצאים עתה בתה-ליך ירידה. לקראת השנה הקרובה עומדים להשביח אחת מהמטוויות המפסידות.

אוסף כי נעשים מאמצים למכור לגורמים בלתי-ממשלתיים, פרטיים או אחרים, את המניות שיש לממ-שלה במטוויות.

10. הרווח הכולל של התעשייה

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

הנני מבקש להשיב לי על השאלה הבאה:

מה היה סכום הרווח הכולל של התעשייה בשנת 1968 ובשנת 1969?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

הרווח הגלמי הכולל של התעשייה בשנת 1968, לפני מס, היה כמיליארד ל"י. עדיין אין ברשותנו נתונים לגבי רווחיות התעשייה בשנת 1969.

11. תכניות להקמת מפעלי תעשייה בבית-שאן

חבר-הכנסת ש. רוזן שאל את שר המסחר והתעשייה ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

כידוע מתפרנסים רוב רובם של תושבי עיר הספר בית-שאן מעבודתם בתעשיית הטקסטיל ובמפעלי עיבוד תוצרת חקלאית של האזור, או כפועלים חקלאיים, אשר

חוברת י"ד, ישיבה מ"א

— שאלות ותשובות (י. תמיר, י. ספיר, דינשטיין) —

1. תיערך בדיקה מיוחדת לגבי מוצרי יצוא אשר כבר מקבלים כיום החזרי מס העולים על 35 אגורות לדולר, כמו ענף הטקסטיל וכמה מוצרים חקלאיים, ולא יהולו לגביהם השיעורים החדשים.

2. השיעורים החדשים של החזר מסים עקיפים כוללים שני החזרי מסים הניתנים עתה בנפרד: (1) החזר מכס על אביזרים וחלפים; (2) החזר דמי רציף על יבוא לשם יצוא ועל סחורות יצוא.

החל מיום 1 באפריל 1970 לא יינתנו החזרי מסים אלה בנפרד, אלא יכללו במסגרת החזר שהדעת על הגדלתו.

14. משא-ומתן בין ישראל והשוק המשותף

חברי הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום י"ט בטבת תש"ל (28 בדצמבר 1969):

בקשר למשא-ומתן בין ישראל והשוק המשותף בדבר הנחות בשיעורי המכס אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הכדאיות שבהסכם כזה?
2. באילו פריטים נוגע ההסכם?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. בהתאם להחלטת ממשלת ישראל השרים של הקהיליה מה-17 באוקטובר 1969 הוסמכה ועדת הקהיליה לפתוח במשא-ומתן עם ישראל לחתימת הסכם העדפה על בסיס ההצעה הבאה:

א. מוצרי התעשייה מישראל ייהנו מהנחת מכס מועדפת (דהיינו לישראל בלבד) בשיעור של 45% בעת יבואם לקהיליה, להוציא רשימת פריטים (חריגים) המוגדרים על-ידי הקהיליה כמוצרים רגישים שלא ייהנו מכל הקלות במכס.

ב. בסקטור החקלאי יינתנו הנחות במכס בשיעור 40% לפרי-הדר, דהיינו תפוזים, לימונים, מנדרינות ואשכוליות, וכן אבוקדו, מנגו ופלחי אשכוליות.

ג. ישראל תצטרך לתת תמורה להקלות הללו בצורה של הקלות במכס למוצרי היבוא מהקהיליה במשך חמש שנים, מ-10% עד 25%, לפי קבוצות מוצרים.

יתרונותיו הכלכליים הבסיסיים של ההסכם הם:

א. זו הפעם הראשונה שתינתן למוצרי ישראל כניסה מועדפת לשוק מוגן ובעל רמת צריכה גבוהה של כ-200 מיליון צרכנים, שאינה מנת חלקן של מרבית הארצות השלישיות שתוצרתן מתחרה כיום בתוצרתנו בשוקי אירופה. האפשרות שבריטניה וארצות אירופיות אחרות תצטרפנה בעתיד כחברות מלאות בשוק המשותף תחזק ביתר שאת היתרון הכלכלי הגלום בתנאי ההעדפה לתוצרת הישראלית.

ב. ישראל תצטרף בזאת לתנועת ההתארגנות בגושים כלכליים בין-לאומיים המתנהלת עתה בקנה-מידה עולמי.

ג. ישראל תיהפך למדינה מעניינת מנקודת-ראות המשקיע בזכות שילוב הכושר המדעי והטכנולוגי הקיים עם הבטחת שווקים רחבים. כתוצאה מכך יש לצפות למשיכת השקעות והגברת היצוא בטווח הארוך יותר.

ד. הקלות המכס שישראל גדרשת לתת בתמורה

2. אם כן — מה בדעת הממשלה לעשות כדי לקדם את היצוא התעשייתי?

3. האין בעליית השכר בשיעור 6%—8% וכן בתוספות התמלולות כדי לפגוע ביצוא?

4. מה האמצעי שנוקט משרדו כדי להתגבר על כך?

שר-המסחר והתעשייה י. ספיר:

1. נכון שחלק ניכר מהיצוא התעשייתי נובע מענפי יצוא מובהקים, שגידולם אינו מושפע במישור, בהווה ובעתיד הקרוב, מהביקוש בישראל.

כ-55% מהיצוא החרושתי ממש נובע מענפים שלמעלה מ-90% מתפוקתם מיועדים ליצוא. ענפים אלה אינם בנויים מלכתחילה על שוק מקומי. ביניהם: יהלומים, צמנט נחושת, אשלג, פוספטים, מוצרי פרי-הדר ועוד. יצואם הגיע בשנת 1969 ל-325 מיליון דולר.

כ-8% נוספים הם מוצרים אשר ליצואם אופי מיוחד שאינו תלוי בביקוש המקומי, כמו דלק מזוקק, שמנים, כוספה ועוד.

כשליש מהיצוא לערך מורכב ממוצרים שענפיהם מושפעים במישורן מהביקוש המקומי, אולם גם בתוכו מצויים מוצרים ספציפיים שמלכתחילה אינם מיועדים לשוק המקומי — החל מגרבי מיכנס וכלה במוצרי אלקטרוניקה וכימיקלים עדינים.

2. משרד המסחר והתעשייה פועל לקידום היצוא התעשייתי בדרכים רבות, במישורן ובעקיפין, ביניהם: אשראי לצרכי ההון החוזר בריבית נמוכה, יחסית, או אולי גם אבסולוטית, סיוע לפירסומת, חקר שווקים, פתיחת משרדים וכו', החזר מסים עקיפים, ביטוח סיכוני סחר חוץ ועוד.

עיקר הגידול ביצוא התעשייתי בשנים הבאות יבוא מתוספת יצוא כתוצאה מהפניית כושר ייצור קיים ליצוא, בין השאר כתוצאה מצימצום הלחץ בשוק המקומי, וכן ובעיקר מהשקעות והרחבות בתעשיות יצוא, קיימות וחדשות, המיועדות בעיקר ליצוא, ואף לכך נתון עידוד המשרד.

3. עליית השכר והתוספות הנלוות עליו עלולות לפגוע ברווחיות היצוא.

4. כדי להקל על היצואנים ולעודד את היצוא החליטה הממשלה להגדיל את החזר המסים העקיפים על תשומות יצוא, שלא נכללו במסגרת ההישבון, כלהלן: א. יצוא היהלומים יקבל החל ממחר או מחרתיים, כמו שאר ענפי היצוא, החזר מסים בסכום של 35 אגורות לדולר ערך מוסף, מוטל ונפרע.

ב. ענפי היצוא שהערך המוסף ביצואם נע בין 26% ל-45% קיבלו עד עתה 10 אגורות לדולר; מעתה יקבלו 20 אגורות לדולר, — תוספת של 10 אגורות.

ג. ענפי יצוא שהערך המוסף ביצואם נע בין 46% ל-65% קיבלו עד עתה 20 אגורות לדולר; מעתה יקבלו 35 אגורות לדולר, — תוספת של 15 אגורות.

ד. ענפי יצוא שהערך המוסף ביצואם הוא מעל ל-66% קיבלו עד עתה 35 אגורות לדולר; מעתה יקבלו 55 אגורות לדולר, — תוספת של 20 אגורות.

ה. השיעורים החדשים יינתנו לסחורות יצוא, אשר תיוצאנה החל מסוף שבוע זה.

**16. פיקוח על תשלומים ל"מודיעים" בשירות
 משרד האוצר**

**חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר האוצר ביום כ"ט
 בטבת תש"ל (7 בינואר 1970):**

בעתון "שער" מתאריך כ"ג בטבת תש"ל (1 בינואר 1970) התפרסמה ידיעה שבה נאמר בין היתר: "בית-הדין למשמעת של עובדי המדינה מתח לאחרונה ביקורת על כך שמעסיקים באוצר, בתשלום, מודיעים שהם קרובי משפחה של עובדים המטפלים בעניינים שעליהם נמסרות הידיעות. בית-הדין השמייע ביקורת זו בפסק-דין מרשיע נגד עובד משרד האוצר, גניסה להשיג בעד אשתה, ששימשה כ"מודיעה", תשלומים בלתי-מוצדקים בעד שירותיה. באותו פסק-דין נקבע גם, כי בזמן שבו נעברה העבירה לא היה פיקוח מספיק על תשלומי מקדמות למודיעים".

אחד לכבודו אם ישיבני:

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם הידיעה נכונה — מה עשה שר האוצר כדי למנוע הישנות מקרים כאלה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. הידיעה נכונה.
2. עד כמה שידוע לנו, המקרה הוא חד-פעמי. נעשו סידורים מינהליים למניעת הישנות מקרים כגון אלה.

17. הסדר הימורים בספורט

**חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר האוצר ביום ח' בשבט
 תש"ל (15 בינואר 1970):**

בפסק-הדין מיום 11 לדצמבר 1969 (בתיק בג"צ 165/69) קבע בית-המשפט העליון בשבתו כבית-המשפט הגבוה לצדק, כי בהסכם שגעשה בין המועצה להסדר הימורים בספורט לבין ספורטוטו חרזה המועצה מהסמ-כות שניתנה לה בחוק.

אבקש להשיבני:

מה הם הצעדים שיש בידי השר לנקוט כדי למנוע
 להבא הישנות מקרים דומים?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

בית-המשפט העליון, בפסק-הדין שעליו מסתמך השואל, לא הוציא צו כלשהו, מלבד הצו ההצהרתי כי המועצה חרזה מסמכותה בעשותה את ההסכם עם ספורטוטו ישראל בע"מ.

הנימוק של בית-המשפט להימנע מהוצאת צו כלשהו היה, כי צו כזה עלול לגרום נזק כספי רב ולהיות לרעת המטרות בקידומם ופיתוחם של תרבות הגוף, החינוך הגופני והספורט בישראל, שלמענם נתן המחוקק את הגושפנקה שלו להימורים הגעריים על-ידי המועצה. יתר על כן, תוקף ההסכם יפוג ב-18 לחודש אוגוסט 1970 ובאותו זמן יפוג גם תוקף החוק להסדר ההימורים בספורט.

בית-המשפט העליון המליץ בפסק-דינו, כי כאשר תבוא הכנסת לשקול מה יהיה להבא, אחרי אוגוסט 1970, יהיה עליה לתת את דעתה לעניין דרכי ביצוע ההימורים ולהבהיר את רצונה מעבר לכל ספק.

הן בשיעור נמוך יותר מההקלות שזיכו להן המוצרים הישראליים בקהיליה האירופית. יתר על כן, הן משתלבות במסגרת תכנית החשיפה הכללית של היבוא הישראלי שתכליתה לצמצם באופן הדרגתי את ההגנה על תוצרת הארץ ולהפוך את התעשייה הישראלית לבת כושר תחרות בשוק העולמי.

2. עדיין אין בידינו הצעת הסכם סופית עם הרשימות המפורטות ולכן אי-אפשר למנות את הפריטים הכלולים בהן. גם כאשר תוכנם הרשימה, היא תכלול מאות פריטים, שאי-אפשר יהיה למנותם מעל במה זו.

**15. דרישה לגבות בול בטחון מצרכני השמל
 במזרח ירושלים**

**חבר-הכנסת י. נחושטן שאל את שר האוצר ביום כ"ח
 בטבת תש"ל (6 בינואר 1970):**

בהתאם להוראות חוק בול בטחון, תשי"ז—1956, שתקפו הוארך מדי פעם, חל היטל בול בטחון על חשבונות צריכת השמל. שר האוצר ממונה על ביצועו של חוק זה.

לפי צו סדרי השלטון והמשפט (מס' 1), תשכ"ז—1967, אשר פורסם בקובץ התקנות מס' 2064, החולו המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל על אותו חלק של ירושלים וסביבתה אשר שוחררו מידי "הירדנים" במלחמת ששת הימים.

אי לכך הגני מתכבד לשאול את כבודו:

1. האם שר האוצר מבצע את הוראות חוק בול בטחון לגבי חשבונות לצריכת השמל המוצאים לתושבים המתגוררים באותו חלק של ירושלים וסביבתה ששוחררו במלחמת ששת הימים ומקבלים הספקת זרם החשמל מחברת החשמל "הירדנית"?

2. אם לאו — מדוע אין שר האוצר מבצע את הוראותיו של החוק כאמור?

3. האם נבדק במשרד האוצר מהו הסכום הכולל של היטל בול בטחון אשר לא נגבה מאז 28 ביוני 1969 ועד היום באותו חלק של ירושלים וסביבתה?

4. אם נבדק — מהו הסכום? אם לא נבדק — מדוע לא נבדק?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. לא.

2. מחיר החשמל לצרכנים בירושלים המזרחית גבוה פי שניים ויותר מהמחיר לצרכן המקבל חשמל מחברת החשמל הישראלית. אילו נגבה בול הבטחון גם במזרח העיר, היה הדבר מטיל עומס קשה על צרכנים אלה והם היו, עקב כך, מופלים לרעה לעומת אותם צרכנים באותה עיר שמקור הספקת החשמל שלהם שונה.

כעת מתקיימים בירורים להשוואת מחירי החשמל של החברה המספקת חשמל לירושלים המזרחית לאלה של החברה הישראלית. עם גמר הסדר זה ייגבה בול בטחון גם מצרכני ירושלים המזרחית.

3. לא.

4. אין טעם לבדיקה מעמיקה, שכן לפי הערכתנו אין הסכום ניכר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. כן.
2. לא הוחלט לבטל הפטור. תקופת הפטור שאושר לישובים אלה על-ידי הכנסת נסתיימה ביום 31 במארס 1969.

3. ועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה שקלה את העניין ואישרה הארכת פטור לתקופה של שלוש שנים נוספות לגבי 10 ישובים. בין אלה לא נמנים ארבעת הישובים שהוכרז חבר-הכנסת ורדיגר.

הפטור הוארך לאילת, ירוחם, מעלות, מצפה-רמון, בית-שאן, חצור, נתיבות, ערד, כרמיאל ושלומי.

20. החשה בתהליכי שיחרור סחורות מן המכס

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר האוצר ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

לאחרונה קיבלתי תלונות על עיכובים בתהליך שיחרור סחורות מן המכס.

אודה לכבודו אם ישיבני:

מה עושה משרדו להחשה בתהליכי שיחרור סחורות מהמכס?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לא ידוע לנו על עיכובים כלשהם בשיחרור סחורות. להיפך - המכס הפעיל תהליכים יעילים אשר קיצרו את משך זמן השיחרור במידה רבה.

אם ידוע לחבר-כנסת ורדיגר על מקרים ספציפיים של עיכובים בתהליך השיחרור, אהיה מוכן לבדוק את הסיבות לכך.

21. ידיעה בעניין אמצעים לשמירת יציבות המחירים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום כ"ח בשבט תש"ל (4 בפברואר 1970):

"הארץ" של יום 1 בפברואר 1970 מוסר, כי שורת מילונים ארוכי-מועד ומענקים שתקבל ישראל בשנה הקרובה היא שאיפשרה לשר האוצר להסתגל "בעיסקת חבילה" לשמירת יציבות המחירים, ולא לנקוט בצעדים דרסטיים לצימצום הצריכה, הקטנת היבוא והפסקתה של ירידת הרזרבות במטבע חוץ.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם הידיעה נכונה - מה הם מקורות הכסף ותנאי קבלתם?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לשאלות 1 ו-2: הידיעה אינה נכונה.

22. הגדלת הקיצבאות למשפחות מרובות ילדים

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל שר האוצר ביום כ"ח בשבט תש"ל (4 בפברואר 1970):

ב"דיעות אחרונות" מיום 22 בינואר 1970 מתפרסמת ידיעה, כי משרד האוצר מסרב להיענות לתביעת המוסד לביטוח לאומי בדבר הגדלת הקיצבאות למשפחות מרובות ילדים וקיצבאות הזיקנה. עוד נמסר בידיעה, כי משפחות בנות 10 ילדים ומעלה חיות על הכנסה של 35 ל"י לחודש לגפש.

לקראת תום תקפו של החוק הנוכחי נביא איפוא לפני הכנסת הצעות לחקיקה בנושא הסדר ההימורים בספורט, ברוח הערותיו והמלצותיו של בית-המשפט העליון.

18. הקלות לתושבי עירות פיתוח בתשלומי מס הכנסה

חבר-הכנסת ד. ארזי שאל את שר האוצר ביום ח' בשבט תש"ל (15 בינואר 1970):

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם נכונה הידיעה כי בתווה שהוצא על-ידי מינהל הכנסות המדינה במשרד האוצר נמסר, שיבוטל הפטור ממס הכנסה לגבי 200 לירות הראשונות - פטור אשר היה נהוג לגבי עיירות הפיתוח?
2. אם נכונה הידיעה - מה היו המניעים לכך?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. הידיעה איננה מדויקת. ב-31 לחודש מארס 1969 הסתיימה תקופת הפטור, לצרכי מס הכנסה, של 14 ישובים. בעיית הארכת הפטור הובאה לפני ועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה, אשר המליצה על הארכת הפטור לגבי 10 ישובים. ואכן ביום 23 במארס 1969 אישרה ועדת הכספים של הכנסת את הארכת הפטור לעוד שלוש שנים.

2. ראה תשובתי ל-1.

הי"ר מ. זר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ארזי.

ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם):

מה הם הקריטריונים שלפיהם פעלה ועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

קשה לי להשיב על השאלה מה היו הקריטריונים שהגחו את ועדת השרים לעניין פיזור האוכלוסיה, אשר לפנייה הובאה ההצעה להאריך את תקופת הפטור לצורך חישוב מס הכנסה. אני משער שמצבו הכלכלי של כל אחד מהישובים האלה הוא שעמד לנגד עיני הוועדה. מאחר שבעבר היו 14 נקודות ישוב וזכאיות לאותו פטור והוועדה החליטה להאריך את תקופת הפטור לעוד שלוש שנים לגבי 10 נקודות ישוב מתוך 14, אני מניח שהוועדה בחנה את המצב הכלכלי של אותן נקודות ישוב.

19. הקלות לתושבים באזורי פיתוח בתשלומי מס הכנסה

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר האוצר ביום י"ד בשבט תש"ל (21 בינואר 1970):

הממונה על הכנסות המדינה הודיע לראש עיריית דימונה ולראשי מועצות אופקים, שדרות ומגדל-העמק, כי החל ב-1 באפריל שנה זו יבוטל הפטור למס הכנסה על 200 ל"י שמשתכרים תושבי העיר.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לו על כך?
2. אם כן - מדוע הוחלט לבטל הפטור?
3. האם מוכן כבודו לשקול את ביטול הפטור מחדש?

המוסד לביטוח לאומי". ועדה בהרכב הגורמים השונים דנה כיום בנושא ותסכם עמדתה בקרוב.

משפחות בנות 10 ילדים שאין להן הכנסה מספקת תהיינה זכאיות לקבל החל מ-1 באפריל 1970 קיצבת סעד בסך 484 ל"י וקיצבת משפחות מרובות ילדים בסך 100 ל"י, — בסך-הכל 584 ל"י.

2. כאמור, אין תביעה מצד הביטוח הלאומי, וממילא אין סירוב של האוצר.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם העובדות נכונות?
3. אם כן — מדוע מסרב משרד האוצר להיענות לתביעה האמורה של המוסד לביטוח לאומי?

סגן שר האוצר ז' דינשטיין:

1. מועצת המוסד לביטוח לאומי עדיין לא סיכמה את הצעותיה בנדון, כך שאין כלל לדבר על "תביעת

ד. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969 *

(קריאה ראשונה)

מזה יש ללמוד גם על היעילות וגם על המנגנון הנדרש. אמרתי בפתח דברי שלעתיים יש לנו נטייה להתלונן יתר על המידה. יש לקבל את הטוב יחד עם הרע, ואין ספק שהאומבדוסמן שלנו יהיה עסוק יותר מאשר האומבדוסמן בארצות אחרות. עם זאת יש להשלים. אם באנו כולנו לכלל דעה שיש לנו לעשות לביקורת נוספת על-ידי הקמת המוסד הזה, הרי אין בכך משום הסכמה לכמה דברים שנשמעו בוויכוח הזה או בוויכוחים קודמים. משום-מה יש חבדי כנסת, ולא רק חברי כנסת, שרוואים זכות או חובה לעצמם לתקוף לצורך ושלא לצורך באופן כולל, באופן אלמוני, את הפקידות הממשלתית. אין מצב הדברים משתפר כאשר קוראים לכך ביורוקרטיה. בסופו של דבר יש להביא בחשבון שהפקידות שלנו היא בדרך כלל טובה מאוד, עובדת במשכורת נמוכה לעומת מה שמקבלים אפילו אצלנו בשוק, בלא לדבר על מה שמקבלים בעולם. על הכבוד שהם נוחלים הם יכולים למחול.

ודאי שהדין-וחשבון של האומבדוסמן יצטרך להגיע לדין בוועדה. נכון שוועדת הכספים עמוסה וירצו להעביר זאת לוועדה אחרת. אני שומע שמזכירים את ועדת הכנסת. אינני בטוח כל-כך שטוב הדבר שעני דינים-וחשבונות שיוגשו במשך השנה על-ידי אותו אדם, אחד בתפקידו כמבקר המדינה ואחד בתפקידו כנציב התלונות, ולעיתים התפקידים גם לפי החוק גובלים למדי זה בזה, אם לא למעלה מזה — אינני בטוח אם טוב יהיה שהדבר יידון בוועדות שונות, אבל על כך תדון הוועדה שתטפל בהצעת החוק.

רבותי, אנחנו רוצים אומבדוסמן שיטפל בתלונות של אנשים שיש להם הרצון והצורך להתלונן. עם כל העצות הטובות של ההגדה של פסח, של "את פתח לך" ושל טיפול בתלונות אנונימיות וכדומה — רבותי, אל נא נרוץ אחרי תלונות שאיש איננו מוכן אפילו לתת את שמו להן ושאישי איננו מוכן לשים אותן על סדר-היום. אני בטוח לגמרי, שנציב התלונות לא יהיה מוטרף-עבודה, אם כי עלי לומר: כפי שאני קורא את הצעת החוק שלנו ביחד עם חוק מבקר המדינה — סעיף 47 (א) לחוק שלנו אומר: "בכפוף להוראות פרק זה יחולו על פעולות מבקר המדינה בתור נציב התלונות ההוראות של הפרקים האחרים ככל שהן נוגעות לעניין". כאשר אני קורא את סעיף 10 לחוק, כפי שהוא כיום, הרי ברור שיכול מבקר המדינה בעצמו לקבל עליו את

הו"ר מ. זר:

אנו עוברים לסעיף ז' בסדר-היום: חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969, קריאה ראשונה, תשובת שר המשפטים. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אוכל לקצר בתשובתי, כי הצעת החוק זכתה לאהדת כל חלקי הבית. אצמצם את דברי להערות ספורות.

כדי להסיר כל ספק שהתעורר בדיון ביחס לפירוש סעיף 38(1), בו נאמר שבתלונות אלה לא יהיה בירור: תלונה על נשיא המדינה, על הכנסת או על ועדה מועד-דויתיה, על הממשלה או על ועדה מועדויתיה, על שר בפעולתו כחבר הממשלה וכו' — נשאלה השאלה והטילו ספק אם אין זה פוטר את שרי הממשלה מן האחריות לתפקידם כראשי משרדים. אין כל כוונה כזאת. לדעתי, הדברים ברורים לגמרי. ברור שאין זה פוטר את השר מן האחריות לתפקידו כראש משרד. אולם אם ירצו בוועדה להבהיר זאת עוד יותר, כמובן לא אתנגד לכך.

ההערה הכללית השנייה שאני רוצה להעיר היא זו: מכמה צדדים דובר על כך שהחוק אינו גותן סנקציות ביד נציב התלונות, או כפי שאמרו זאת בלשון ספרותית, החוק הוא "בלי שיניים". מצדנו, כלומר מצד הממשלה המציעה את החוק, וכך היה גם מצד הוועדה שביקשה להכין את החוק, אין כוונה לתת סנקציות ביד האומבדוסמן. נתאר לעצמנו שהאומבדוסמן מצא שזיהה מוסד או פקיד נהג שלא כשורה והוא מציין זאת בדין-וחשבון שלו וממליץ את המלצתו, ואילו הפקיד או העובד אינם נשמעים. ייתכן מאוד שלא נשמעו כי הם חולקים על ההחלטות של האומבדוסמן, או שהתרשלו בכך. כדי לתת לדבר מה שנקרא "שיניים", נשאר רק מוסד אחד במדינה, וזה המוסד של בית-המשפט. אין כוונה להרבות באינסטנציות שבכוון להטיל סנקציות.

הערות מספר לחברי כנסת שהשתתפו בוויכוח. אני רוצה לציין מה שאמר חבר-הכנסת קרגמן ביחס למספר התלונות שכבר הוגשו למבקר המדינה לפני שניתנו לו הסמכויות לפי החוק הזה. מספר התלונות שהיו בישראל הקטנה בשנת 1969 הגיע ל-4,000. מספר התלונות שבשבידה הגיע ל-2,000, וזה מספר עצום.

את החוק, הם מתחילים בכך שנציב התלונות, ראשית כל, יכול למצוא שהתלונה לא היתה מוצדקת ואחר-כך כותב מה קורה אם הוא מוצא שהתלונה מוצדקת. זאת אומרת, כך חושב כל ביורוקרט, שראשית כל התלונה בודאי לא-מוצדקת. מה עושה הקדוש ברוך הוא, כאשר אתה קורא מסמך כלי-כך לא-ביורוקרטי כתקנות בית-דן אזרחי המטפל בעירעורים לבית-המשפט לעירעורים על פסק-דין שניתן על-ידי בית-משפט מחוזי? מה אומר המחוקק? בית-המשפט, לאחר שעיין בעירעור, יכול — א) לבטל את העירעור; ב) לשנות את פסק-הדין.

יוחנן בדר (גח"ל):

אבל אין זה עניין של עירעור.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אותו דבר אפשר למצוא בהרבה חוקים המטפלים באותו נושא. האמת היא, חבר-הכנסת בדר הנכבד, שלפי הסטטיסטיקה, לכל היותר 15% מן הבג"צים מגיעים לפסק-דין לטובת המבקש, ו-85% — נגד. כך צריך להיות. אני מקווה, שהתלונות שיבואו לנציב התלונות, ברובן, תהיינה תלונות סרק. אוי ואבוי למדינה אם 100% או 80% של התלונות מוצדקות.

יוחנן בדר (גח"ל):

סדר זה יוסיף על 80% עוד 10%.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אני מקבל את הצעתו של חבר-הכנסת סנה שאפשר למצוא שם טוב יותר מאשר נציב תלונות, אם יהיה זה אחיעור או אחיסמך. פעם היו מספרים, שמדי שבת בבוקר היה רמז המנוח קם, מעיין בספרים, וכאשר היה מוצא מלה המוצאת חן בעיניו, היה חושב איזה מוסד אפשר להקים שיתאים למלה זו. אם אתה רוצה אחיעור — יהיה אחיעור. הכוונה שלנו היא שיהיה אומבודסמן. איך יהיה זה בעברית — לא איכפת לי.

להערת חבר-הכנסת טובי אני יכול להגיד שני דברים: אינני מתנגד לכך שבשם אסירים יוכלו להגיש תלונות לא רק האסירים בעצמם, במעטפות סגורות, אלא גם קרוב משפחה, עורך-דין או נציג או ידיד של האסיר יוכלו להגיש תלונה על הטיפול בבית-הסוהר. לדידי יהיה זה בסדר לגמרי. אני מסכים להערתו שהאומבודסמן לא יבטל את המשטר הקפיטליסטי וגם לא את הביורוקרטיה, כשם שה"ראבוצ'איה קרסטיאנס" קאיה אינספקציה" לא ביטלה ולא צימצמה את הביו-וקרטיה בברית-המועצות.

הי"ר מ. זר:

אנחנו עוברים להצבעה. היות והיו כמה הצעות, להעביר את הצעת החוק לוועדות שונות, נצביע על ההצעה להעבירה לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969, לוועדה שת"י קבע על-ידי ועדת הכנסת, נתקבלה.

היוזמה. אני מזהיר את עצמנו ללכת בעניין זה בכיוון של קיבוץ ולא להרחיב את היריעה יתר על המידה.

חברי-הכנסת קלינגהופר וארוי לא שבעו רצון מן הממונה על אגף ביורד תלונות, כפי שכתוב בסעיף 32 להצעת החוק, כי יהיה כפוף לנציב התלונות. הם חוש-בים שבהעדר הגדרה ברורה יותר של תפקיד הממונה יהיה הוא, למעשה, לא יותר מאשר פקיד נכבד מאוד של משרד מבקר המדינה.

יוחנן בדר (גח"ל):

קצת פחות ממנהל כללי, נכון?

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

או, כפי שאומר חבר-הכנסת בדר, קצת פחות ממנהל כללי. אם רוצים להגדיר יותר, לא איכפת לי. עלי לומר: הנסיון שלנו הראה שיכולים להתקיים מוס-דות זה ליד זה ללא הגדרה מדוייקת כלי-כך והם יפעלו יחד יפה מאוד. אתן דוגמה: שר המשפטים ממונה על חוק בתי-המשפט וכן על חוק השופטים.

יוחנן בדר (גח"ל):

אבל לא על בתי-המשפט.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

הוא ממונה על בתי-המשפט, לפי החוק. תודה לאל, לשר המשפטים יש דעה מועטת בבתי-המשפט, וטוב שיש לו דעה מועטת, וזה יכול להיות ביחד. כפי שכבר אמרתי בהודמנויות קודמות בכנסת, יש בדעתי להרחיב עוד יותר את שיתוף-הפעולה של שר המשפטים עם הנהלת בתי-המשפט.

העניין הוא כיצד יוכלו שני אלה לעבוד יחד. מה שחשוב, ואני סבור שחשוב הדבר, שתהיה סמכות לנציב התלונות לאצול מסמכויותיו לממונה. אם זאת יעשה, נדמה לי שההרמוניה תהיה שלמה.

קשה לי, כמוכן, להתווכח בשלב זה עם אותם חברים נכבדים הרוצים שתפקיד האומבודסמן לא יוטל על מבקר המדינה. אין זו הצעת הוועדה הפרלמנטרית, אין זו הצעת הממשלה ואין זה עומד כיום לדיון; אבל אני יכול לומר, שלא בכדי הוחלט לאחד את שני התפ-קידים האלה. עובדה היא שמבקר המדינה, במשך שנים, כבר עושה חלק ניכר של עבודת האומבודסמן, ועושה זאת בהצלחה. כלומר, הדבר הזה ניתן. במדינה קטנה, במדינה ענייה, אין צורך לשאוף דווקא לריבוי תפקידים ולריבוי מנגנונים.

חבר-הכנסת בדר מציע לנו את השיטה האנגלית. אבל השיטה האנגלית נובעת מזה שחבר הפרלמנט נבחר בבחירה אוורית-רובנית, בתוך אזור הבחירות שלו, שיטה שחבר-הכנסת בדר מתנגד לה מאוד.

יוחנן בדר (גח"ל):

למה להתנגד? ממילא לא יקום הדבר.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

כל פעם שהשאלה עמדה לדיון היה חבר-הכנסת בדר מראשי המדברים נגד שיטה זו.

היה חן רב בהתנגדותו של חבר-הכנסת בדר לני-סוח סעיף 43, באמרו: ראו גא אילו ביורוקרטים כתבו

ה. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני

ישראל נענתה להסדרי הפסקת האש בכל הכנות, כשלב הכרחי לפתרון מדיני מוסכם. במשך כל התקופה הזאת חזרה ישראל והדגישה את נכונותה לשמור על הפסקת האש על בסיס של הדדיות, אך תשובת המצרים להודעותינו היתה הגברת התפגזה הארטילרית והרחבת התוקפנות.

אל מול החלטות המוצהרות ופעולותינו של נאצר להרחבת מלחמת ההתשה הגביר צה"ל את פעולותיו נגד מטרות צבאיות בעומקה של מצרים.

בנאומו בכנסת בעת הצגת הממשלה החדשה ב-15 בדצמבר 1969 אמרתי: "גם מלחמת ההתשה שכפו עלינו מנהיגי ערב כבר מתישה את המתישים".

פעילותנו מוגבלת למטרות צבאיות, אך מחמת טעות מצערת שאירעה בנסיבות מיוחדות נפגע בשבוע שעבר בית-חרושת לפלדה השוכן בקרבת מקום למחנה צבאי. כאשר נתבררה השגיאה, מהודעת הדובר המצרי, פעלנו מעבר למקובל בין כוחות לוחמים, ושר הבטחון הודיע מיד לשלטונות המצרים, באמצעות הצלב האדום והגנרל בול, על פצצת השהיה שנפלה במקום, למען יוכלו לפרקה בעוד מועד ולמנוע אבדן חיים נוסף. דובר צה"ל מסר על כך מיד בהודעותינו.

חברי הכנסת, אנו לא זכינו לשמוע מפייהם של שליטי ערב אף מלת הסתייגות אחת מן הפעולות המכוונות לפגוע בישובים חקלאיים שלווים, בבתי-ילדים ובתי-תינוקות, במרכזי מגורים ואוכלוסיה אזרחית, בכלי-שיט אזרחיים, בחנויות כל-בו ובאוניברסיטאות, בתח-בורה אווירית אזרחית ובבתי-נתיבות ועד למעשה התו-עבה במינכן; שהרי בניגוד למקרה שאירע לאחרונה בבית-החרושת ולפניה, היו פעולות ערביות אלו מתוכננות ומכוונות, ובהתאם לקו שנקט מדעת על-ידי מדי-נות ערב, במטרה לגרום להרג חי אדם, אנשים, נשים וטף.

ההפצצות האחרונות, ובעצם כל פעולותינו בחזית המצרית מאז מארס אשתקד ואף לפני כן, באו כתגובה על ההפרה הרצופה והמכוונת של הסדרי הפסקת האש. פעילות זו, שבאה בעקבות ההתגרזיות המצריות, מכונות לשלוש מטרות, ולהן בלבד: (א) להביא לתודעת שליטי מצרים שביטול הפסקת האש על-ידם מוכרח להביא לידי לוחמה משני הצדדים, ולא יכולה להיות שמירה על הפסקת אש רק מצד אחד - מצדנו; (ב) לשבש את ההכנות והתיכנון הצבאי המצרי, המכוון להרחבת התוקפנות ולהגברתה; (ג) להבהיר למצרים כי באין הפסקת אש מצדם - לא נניח להם לנהל נגדנו מלחמת התשה על-פי נוחיותם, שיקוליהם ותכ-ניתם, באין מפריע ובאפס התגוננות פעילה מצדנו.

במשך השבועיים האחרונים חזרתי והודעתי שוש פעמים - ב'1, 9 וב'12 בפברואר השנה - כי אם תקיים מצרים את הפסקת-האש שהתחייבה עליה, ישרוד שקט משני עברי הקו, לא תהיינה יריות ולא תהיינה הפצצות. הודעות בתוכן זה נמסרו גם מפי שר הבטחון וגם מפי שר החוץ.

נשיא מצרים מסר אף הוא שורת הודעות בשבועות האחרונים. ב'2 בפברואר חזר על סיסמת הארטום: "מה שנלקח בכוח - לא יוחזר אלא בכוח". יומיים

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף כ"ו בסדר-היום: הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני. רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשבועות האחרונים גברה תשומת-הלב ביורה המדינית הבין-לאומית לעניין החזרת תקפם והגשמתם של הסדרי הפסקת האש בין ישראל ובין מדינות ערב, במטרה למנוע הרג והסלמה במצב.

כזכור, מדינות ערב וישראל קיבלו על עצמן התחייבויות להפסקת האש ב'10 ביוני 1967, בהיענות לפניית מועצת הבטחון. אך זמן מועט בלבד לאחר שהודיעו על הסכמתן להסדרי הפסקת האש נתברר בעליל כי מנהיגי ערב, ובראשם נשיא מצרים, רואים בהתחייבויות אלו לא שלב-מעבר ממלחמה לשלום, אלא רק מסגרת והזדמנות אשר תיתן להם את השהות, הדרושה לדעתם, להתאוששות ולשיקום צבאותיהם המובסים לקראת חידוש המלחמה נגד ישראל.

בכמה הודעות במאי-יוני 1969 הבהירו נשיא מצרים וחבריו ממשלתו את אי-נכונותם לקיים את הפסקת האש, והצבא המצרי הודיע עוד בדצמבר 1968 על הקמת "אירגון לוחמי סיני". ב'23 ביולי 1969 הכריז נאצר פומבית על אי-הכרתו בקו הפסקת האש. הודעותינו אלו היו מלוות הפגזות ארטילריות כבדות על עמדותינו באזור התעלה, חטיפות מעבר לקווי הפסקת האש, פשיטות וגסיסונות של אופנסיבה צבאית שנועדה למוטט את קווי ההגנה שלנו ולהכשיר את הקרקע לפתיחת מלחמה כוללת.

לאחר שתוקפנות מצרית זו נפגשה בהגנתם הפעילה והיעילה של כוחותינו, הודיע נשיא מצרים ביולי 1969 על פתיחת "מלחמת התשה" נגד ישראל, כשלב מכין נוסף לקראת מלחמת-הכרעה להכחדת ישראל.

כדי להסיר את לחץ ההפגזות על מוצבינו בקו התעלה, וכדי לשבש את תכניתנו של נאצר לפתיחה במלחמה כוללת, פעלו מטוסינו נגד המערך המצרי התוקפני באזור התעלה.

במשך קרוב לשנה הפך נאצר את אזור התעלה למוקד תוקפנות, אך במגמה ללבות את אש המלחמה ביקש להסיר את ממדי כשלנו מעמו ומיתר עמי ערב על-ידי הודעות מסולפות ומתברברות על תוצאות הקרבות ביבשה ובאוויר ועל הצלחות המדומות אשר בדה מלבו.

לא אסקור עתה את ההתרששויות מאז סוף יוני 1967. אסתפק בכך שאזכיר, כי בדצמבר 1969 זימן נאצר ברבאט ועידת פיסגה ערבית, כדי להשיג תמיכה כלל-ערבית בכפירתו בהפסקת האש, וכדבריו - לגייס את העולם הערבי למסע של "נהרות דם ושמים מאירי אש". חודש לאחר ועידת רבאט זימן נאצר בקהיר "ועידת מדינות העימות" - סוריה, עיראק, ירדן, מצרים וסודאן - כדי לתאם פעולה צבאית נרחבת ומקיפה של כל מדינות ערב וצבאות ערב נגד ישראל, בכל החזיתות.

של ישראל היא הערובה למניעת חידוש המלחמה הערבית נגד ישראל.

חברי הכנסת, בשביל נאצד הפסקת האש, כלומר הפסקת ההרג, היא אי-יכבד; השלום הוא בבחינת כני-עה; ותוקפנות והרג הם היעד שלמענם יש להקריב חיים, אפילו יפגע ויזקק הדם של עמו שלו. במצב זה אין לנו מנוס אלא להפעיל כוחנו כדי להתגונן ולשים לאל נסיונותיו לבצע זממו.

כנסת נכבדה. יש להצטרף שעתונים מסויימים בארץ, ובעקבותיהם כמה מעהוני העולם, כתבו על חילוקי-דעות כביכול בקרב חברי הממשלה לגבי מדיניותנו בנושא הפסקת האש. רצוני להזכיר כאן על מה שכבר הודעת: הממשלה כולה, בלי כל יוצא מן הכלל, מלוכדת במדיניותה זו וברצונה לקיים הפסקת האש, וזה כמובן בתנאי של הדדיות.

אנו חוזרים ואומרים: אם תכבד מצרים את הפסקת האש — אנו נכבדה; אם תוסיף להפר אותה — לא נוכל להרשות כי תישמר חסינות לתוקפים. בין המטרת אש לבין הפסקתה לא חסר דבר זולת ההסכמה של שליטי מצרים. אם ימשיך נאצר במלחמת ההתשה ייווכח, כפי שכבר נוכח, כי כוחותינו ישיבו מלחמה שעה. אם ירצה בשלום — ייווכח כי נדע לכבד את כבוד עמו וזכויותיו, תוך החזרה להסכם צודק ומתון. אמונה מוחלטת כי ניתן לסיים פרק הדמים בתולדות ישראל — ערב ולפתוח בפרק השלום ושתוף-פעולה.

ההחלטות של נאצר הקוראות למלחמה, להרג ולחור-בן לא ישיפיעו עלינו לחדול מחתירתנו אנו לשלום, הפסקת ההרג וכיבוד חיי אדם. גם עתה אנו פוגים שוב אל עמי ערב ושליטיהם — לא מתוך עמדת חולשה, גם לא מתוך גאוות מנצחים — לסיים את פרק הדמים ולהיכנס אתנו למשא-ומתן לשלום, שלום בין שוים, תוך שמירה על הכבוד הלאומי, תוך כיבוד הריבונות של כל המדינות באזור. וכל עוד אין שלום, אנו חוזרים ומציעים — לכבד את הפסקת האש, שהיא הפסקת ההרג. אנו מוכנים.

לאחר מכן דיבר לפני הוועד המרכזי של מפלגת האיחוד במצרים על "מערכה מקיפה וארוכת-טווח". בראיון בטלוויזיה האמריקנית ב-4 בפברואר, אמר (ואני מצ-טטת): "מצרים לא נתלה משא-ומתן עם הפולשים כל זמן שלא ישוחררו הטרטוריות הערביות".

בראיון שהתפרסם ב"ניו-יורק טיימס" ב-14 בפב-רואר עם מד גיימס רסטון חזר נאצר והכריז כי אין בדעתו לכבד את הפסקת האש עם ישראל, ובפירושים שונים ניסה להתעלם מן העובדה שהחלטת הפסקת האש של מועצת הבטחון מיוני 1967 איננה מוגבלת בזמן ובכל תנאים שהם. הוא מצביע עתה על הפגיעות בערבים המצריות לאורך התעלה. אבל משום-מה הוא מעלים את העובדה כי לאחר שהסכים להפסקת האש, הפך את אזור התעלה לאזור קרבות והפגזות. הוא הוציט מחדש את האש, על-ידי שפתח בהפגזות על מוצבינו וכוחותינו, והסב על עמו את התוצאות החמ-רות לא רק בעת מלחמת ששת הימים אלא גם לאחר שהסכים להפסקת האש.

באותו ראיון תיאר נאצר מה סוג השלום שהוא רוצה בו. "ומה פירוש שלום לדידו?" אמר נאצר, והשיב: "פירושו — נסיגה מלאה מכל השטחים הכבו-שים, לרבות ירושלים, ואחר-כך החזרה זכויות העם הפלשטינאי והקמת קהיליה רב-דתית". נאצר חוזר כאן על נוסחחו להיסולה של ישראל: ראשית — על ישראל לסגת לגבולות 1967. ולאחר מכן יבוא השלב השני, של "החזרת זכויות העם הפלשטינאי" וחיסולה של מדינת ישראל.

את הדברים האלה אמר בבהירות חותכת, ואם נאצר אינו מציע להפוך את אזורנו לאפיק של "נהרות דם" של יהודים אורחי ישראל, הרי אין זה מחוסר רצון או מחוסר כוונה לעשות כן, אלא בזכותו של צבא הגנה לישראל.

הגורם החשוב ביותר המונע מלחמה כוללת הוא כוח ההרתעה של ישראל. הגברת כוחה המגן והמרתיע

1. הצעה לסדר

הזאת, הרי זה לא רק כדי שההצעה תישמע, לכך יש הרי אמצעי תקשורת רבים אחרים, אלא כדי שגם הכנסת תגיד את דברה. מכיוון שהודעה נמסרה בעניין חיצוני-מדיני, עלי להוסיף שהכנסת כולה, רוב מניינה רוב בניינה, בטוחני, אמונה על כך שהדיון לא יגרע, אלא יחזק את הביטוי של רצון ישראל בשלום ובשמירה קפדנית והדדית על הפסקת האש.

לכן אני חושב שהממשלה צריכה להיות הגורם אשר מזמין את הדיון. לפי התקנון יכולה הממשלה לבקש שהדיון יתקיים 48 שעות אחרי מסירת ההודעה. אני מאוד מבקש שהתשובה להצעתי לא תינתן עכשיו, אלא תינתן ליושב-ראש הכנסת תוך 48 שעות.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, אנהנו חיים לפי התקנון, ואם חבר-הכנסת סנה רוצה להכניס תיקון בתקנון — זאת זכותו, הוא יודע את הדרך. בינתיים אנהנו מסתפקים בשמיעת ההודעה של ראש הממשלה.

היו"ר מ. זר:

הצעה לסדר — לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי התקנון, יכול, אחרי הודעת הממשלה, להתקיים דיון באחד משני מקרים: אם הממשלה ממליצה על כך, או אם שליש מחברי הכנסת דורשים זאת. התקנון הזה נקבע כשאר-בעים חברי כנסת היוו רק חלק מן האופוזיציה. הכוונה היתה שלא האופוזיציה כולה צריכה לדרוש דיון, אלא די שארבעים מבין חברי האופוזיציה דורשים זאת. במצב הנוכחי, כאשר הקואליציה מהווה קרוב ל-90% מכלל חברי הכנסת, משמע שהאפשרות הזאת חסומה. לכן אני חושב שהיזמה צריכה לבוא מצד הממשלה.

עד כאן מבחינת התקנון. אבל ברור שאנהנו חיים לא למען התקנון, אלא התקנון קיים למענו. שמענו הצהרה מדינית כבדת-משקל. ואני חושב שאם הממ-שלה בחרה את במתה של הכנסת למסירת ההודעה

ז. חוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק), תש"ל-1970 (* (קריאה ראשונה)

דמוקרטיית, ליצור מערכת שתדאג לשיווק משותף, לתיכ"ן נון הייצור ולהסדרתם של אלה. בישראל נתהוו מסגרות אלה בהדרגה, בתוקף המבנה המיוחד של רוב החקלאות, כלומר המבנה השיתופי; וגם הסקטור הפרטי, בעיקר בש"גים האחרונות, השכיל ליצור לעצמו מסגרות משותפות לעניינים אלה. תחילה - השיווק והאספקה הקואופ-רטיביים הארציים, ולאחר מכן מועצות הייצור והשיווק, שהראשונה שבהן היתה המועצה לשיווק פרי הדר, אם כי אינה במתכונת המועצה שהחוק שלפנינו מטפל בה. בכך נמצא בישראל, בדרך טבעית ובתהליך אודגני יותר מאשר בארצות אחרות, האיזון הדרוש בין שתי המערכות: מערכת הייצור והשיווק שמחוץ לחקלאות, ומערכת הייצור והשיווק שבחקלאות.

החוקים הנוגעים למועצות אחרות, ואשר כבר אושרו בכנסת, וכן החוק שלפנינו, באים לסייע, להסדיר את האיזון הזה ולכוונו לאפיקים שיתרמו מצד אחד לרווחת החקלאים, ומצד שני ימנעו מונופולוציה של הענף וניצולה לדעת הצרכנים.

דומני שכאן המקום לציין כי בצד החיוב שבחוק - אינני אומר בכך דבר על מהותו ואיכותו של החוק, שאני מחייב אותו - קיים תמיד החשש כי מתן כוח אירגוני וכלכלי ניכר, כפי שמקנה החוק למועצה, עלול גם להרדים את היזמות והדחפים לשיפור, ייעול, קידום ושיכ"ל, לול, החיוניים בכל תחום במשק. בהעדר התחרות, או כמעט בהעדר התחרות, עלול כל אירגון כלכלי או ענף משקי לשקוט על שמריו, ולעתים אף להתנוון. הגנת יתר ואמצעים חוקיים רבי-עצמה עלולים, ברבות הימים, לפעול נגד האינטרסים של המשק כולו, הענף והיצרנים המאוגדים בו. לכן על הממשלה ועל הכנסת, במקרה זה של החוק שלפנינו, כבאחרים - כנציגי האינטרס הציבורי הכולל - לשקוד על מניעת התפתחויות מסוג זה גם במועצות הענפיות בחקלאות.

רצוני להתעכב עתה בקצרה על כמה מסעיפי החוק. ואני מניח, שאת שאר המלאכה תעשה הוועדה שאליה יועבר החוק.

ראשית, רצוני לציין בהיוב סעיף 4 (ב) המופיע גם בחוקי מועצות אחרות, והאומר: "נציגי הציבור במועצה יהיו: (1) נציגי המגדלים ומספרם יהיה מחצית מכלל חברי המועצה; - -". דומני שיש חכמת הנסיון בסעיף זה, שמצד אחד מטיל את האחריות על היצרנים, על המגדלים, שעליהם מוטלת האחריות לניהול הענף, ומאידך גיסא אינו נותן להם רוב מוחלט, כדי שהאינטרס רסים הכוללים של הציבור, הממשלה והמשק כולו, ייוצגו במועצה ובקביעת מדיניותה.

הסעיף השני שהייתי רוצה להעיר עליו ולשאול על אחדותו הוא סעיף 11 (3) האומר: "לגקוט אמצעים להקטנת הוצאות הייצור והשיווק". נדמה לי שבתחום זה, בעיקר בתחום השיווק, דרך ארוכה מאוד לפנינו. היו בעניין זה כמה ועדות, שפעלו בשנים האחרונות, ואשר הציעו דרכים שונות לשיפור השיווק ולייעולו. נדמה לי שחלק מן ההמלצות לא הוגשם, אם כי חלה התקדמות לא מעטה בתחום זה.

היו"ר מ. זר:

אנו עוברים לסעיף ו' בסדר-היום: חוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק), תש"ל-1970, קריאה ראשונה. שר החקלאות הביא את החוק ואנו פותחים בדיון בחוק זה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יעקבי, ואחריו לחבר-הכנסת אברמוב.

גד יעקבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה. הכנסת אינה מופתעת בוודאי מן העובדה שהמעבר מהודעה מדינית לשאלת פירות הארץ גורם ל"פיוזר אוכלוסיה" חלקי של חברי הכנסת. בכל זאת על הפירות אנחנו חיים, במידת-מה גם על פירות הנצחון, דומני שמן הדין שנעבור לסדר-היום.

החוק שבו הגנו עוסקים עתה הוא, כפי שכבר ציין שר החקלאות, חוק גוסף בשורת החוקים הבאים להס"דיר את התיכונן, הפיתוח, השיווק והרווחיות של ענפי החקלאות השונים. ענף הפירות מתייחד בכך שמחירי מוצריו אינם קבועים, אלא נקבעים על-ידי ההיצע והבי-קוש, לפי יחסיהם המשתנים במהלך השנה.

הדרכים העיקריות, המפורטות גם בחוק, בהן יכולים הממשלה או החקלאים להשפיע על רמת המחירים ומצב השוק, הן: הכוננת היקף הנטיעות של הסוגים והזנים השונים; הקצאת הכמויות המשוערות לצריכה מקומית וליצוא; איסום הפרי, ועל-ידי כך הארכת עונת השיווק, אמנם תוך הגדלת הוצאות השיווק; שיפור רמת המיון, האריזה והשיווק.

לשם כל אלה דרוש גורם מרכזי-ענפי שיוכל לווסת, לזווג ולאכוון את השינויים המתבקשים בתהליכי הייצור, העיבוד והשיווק. וגורם זה, לפי מיטב הכרת, נועד להיות המועצות הענפיות לייצור ולשיווק.

אני רוצה להעיר הערות כלליות אחדות על מעמדה של החקלאות, להבדיל מסקטורים אחרים, באשר ליכלתה להמומד עם תנאי השוק במצבים משתנים. החקלאות, לפי טבעה, מוכרת בשוק של קונים וקונה בשוק של מוכרים. מצב זה, שקיים עדיין בארצות בלתי-מפותחות בלבד, נובע ממבנה החקלאות וממבנהו של המשק שמחוץ לחקלאות, במיוחד של התעשייה המודרנית.

פיוצולו של הייצור החקלאי בין מספר רב של יצרנים, האופי הביולוגי שלו, השיפור המתמיד בשיטות הגידול והעלייה בתנובות - אלה יוצרים שפע, ולעתים גם עו-דפים, הלווצים מברוכו על השוק, וממילא גורמים ליירידת רמת המחירים ורמת הרווחיות של התוצרת החק-לאית. מצב זה מערער את שיווי-המשקל בין הביקוש להיצע, וממילא יוצר מצב שהחקלאות, כפי שצינתי קודם לכן, מוכרת בשוק של קונים.

מאידך גיסא, ספקי החקלאות, בתחום נכסי ההש-קעה, הייצור, המרי הגלם וגם מוצרי הצריכה, הם בחדים, כלומר מעטים בשוק, ולעתים אף מונופוליסטיים או מאורגנים בקרטלים. העדר שיווי-המשקל הזה או העדר הסימטריות הזאת של השוק בין החקלאות לבין שאר חלקי המשק חייב את החקלאים בארצות מפותחות,

הי"ד מ. זר:

רשות היבור לחבר-הכנסת אברמוב.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק זה, כפי שכבר אמר קודמי, חבר-הכנסת יעקבי, הוא פרי מבנה מיוחד של המשק החקלאית בארץ, פרי מסורת מסויימת. במצב זה ניתן לומר שכמעט אין מגוס מחקיקת חוק מיוחד לטיפול בבעיות הפירות, ייצורם ושיווקם. חוק זה כידוע הולך במידה רבה בעקבות החוקים שקדמו לו, המטפלים בענפי משק חקלאיים אחרים. ועליו לקבל, לדעתי, חוק זה כהכרח שלא יגונה בניסיונות אלו.

עם היותי מחייב את החוק, רצוני להעיר כמה הערות ביקורתיות מתוך הנחה, שהוועדה שתטפל בחוק תתן דעתה עליהן.

בסעיף 2(ב), הדין בהרכב המועצה, נאמר: "השרים רשאים לכלול במועצת הפירות גם את גפן היין, ורשאים הם, בצו שיופורסם ברשומות, להקים לענף זה מועצה נפרדת — מועצת היין, שתפקידיה ושכבותיה יהיו כשל מועצת הפירות, בשינויים המחוייבים לפי העניין". נדמה לי שענף גפן היין הוא ענף כה חשוב וכה ותיק, ויחד עם זאת בעל פוטנציאל לא-מבוטל, שלמענו כדאי היה להקים על-פי החוק מועצה נפרדת, כפי שנגעשה הדבר לגבי ענפי משק אחרים. ענף זה — ענף גפן היין — מתלבט בקשיים. ואף-על-פי שהוא הוותיק בכל ענפי המשק החקלאי בארץ, לא פסו התלבטויותיו. אני מבין שהדרך הנאותה לטפל בצורה שיטתית בענף זה היא — הקמת מועצה שתהיה כולה מוקדשת לגפן היין. מן הראוי לעשות זאת במקום להסמיק את המועצה הזאת, על-פי צו, להקים מועצה מיוחדת לגפן היין.

הערה אחת לסעיף 4(ב) הדין בהרכב המועצה, מינויה והתברות בה. נקבע בסעיף זה שניצוי המגדלים, מספרם יהיה מחצית מכלל חברי המועצה. אני מציע שהמגדלים יהיו לפחות מחצית מכלל חברי המועצה. לא הייתי רוצה לומר כמה ולקבוע מקסימום, או לקבוע מספר אבסולוטי. אבל אני חושב שהבעיה היתה באה על פתרונה לו נאמר בהצעת החוק שניצוי המגדלים, אשר יהיו במועצה הזאת, יהיו לפחות מחצית מהמספר הכללי של המועצה, ואז, לפי ניסיונות העניין, ייתכן שאפשר להגדיל את מספרם.

סעיף 9 לחוק, הדין במנהל המועצה וסגניו, מעורר שאלה עקרונית, כמעט קונסטרוקטיביות. נאמר בו: "המועצה" (כלומר מועצת הפירות) "באישור השרים" (כלומר שר המסחר והתעשייה ושר החקלאות) "תמנה את מנהל המועצה וסגניו מבין חברי המועצה או שלא מביניהם".

מנהל המועצה וסגניו מהווים את הגוף האקסקוטיבי אשר יבצע את החלטות המועצה. סבורני שלא טוב הדבר מכל הבהירות שמנהל המועצה, האיש העומד בראש האקסקוטיבה של המועצה וסגניו, יהיו חברי המועצה. לא ייתכן שהם ישבו בתוך המועצה, יצביעו כפי שיצביעו, ולאחר-כך יהיו גם מנהלים. צריכה להיות הפרדה מוחלטת — המועצה תהיה מורכבת לפי הוראות החוק; אלה אשר צריכים לבצע את החלטותיה, כלומר הפקידים הקבועים, העובדים הקבועים — לא ייתכן שהם יהיו חברי המועצה. על כן אני מציע שבסעיף 9 ייאמר במפורש כי המועצה, באישור השרים, תמנה את מנהל המועצה וסגניו, ובלבד שלא יהיו חברי המועצה.

רצוני לצטט מהמלצות הוועדה האחרונה — "הווע" — לבדיקת פער התיווך בשיווק תוצרת חקלאית" ברא" שותו של חבר-הכנסת חזוני. בדין-החשוב של הוועדה שהוגש לשר החקלאות באוקטובר 1967 ציינה הוועדה כי "פער התיווך הגיע בתשכ"ה ליותר מ-40% לעומת 35% בלבד בתש"ד, כלומר עלייה של 5% תוך שש שנים". פער התיווך פירושו אותו חלק מתשלום הצרכן הנספג על-ידי שירותי התיווך מחלקם של היצרנים.

הוועדה המליצה על שורת אמצעים ליישול השיווק של ירקות ופירות. ביניהם: מעבר למיכלים סטנדרטיים, הרחבת השימוש במשטחים, הנהגת חובת מיון וסיווג, הפניית תוצרת ממוינת במישרין מתחנות מיון לצרכנים גדולים, ועוד. נדמה לי — אשמח אם אני טועה — שהחלק מהמלצות הוועדה טרם הוגשם, ועל המועצה להגשימן בהקדם.

הערה שלישית נוגעת לסעיף 21 בפרק הרביעי, ובו נאמר: "המועצה רשאית — בכפוף להחלטות שר החקלאות — לקבוע כללים הנוגעים לתיכונן הנטיעה של פירות או של סוג פירות פלוגי, בעניינים המפור"טים —". לאחר מכן בסעיף 22 נאמר: "א" המועצה רשאית לקבוע את ההיקף הארצי של נטיעת עצי פרי, והמועצה רשאית ליישק לו בדבר היקף הנטיעה הארצי; ב" שר החקלאות רשאי לקבוע את חלוקת היקף הנטיעה הארצי למכסות נטיעה אישיות, בהתאם לאזורי הארץ, או לעונות השנה, ה" והוא רשאי לאצול מסמכויותיו לפי סעיף קטן זה למועצה או לעובד מעובדי משרדו".

אני מטיל ספק אם שר החקלאות צריך לאצול מסמכויותיו לפי סעיף זה, למישהו אחר זולת משרד החקלאות עצמו או מישהו שיופעל מטעמו, במסגרת משרד החקלאות. שאם לאו עלול — כפי שקרה לא פעם בעבר — להיווצר מועדון סגור של אינטרסנטים, שבסופו של דבר ימונעו כניסת יצרנים נוספים, ובכך ימונעו הקצאה נכונה של הענף על פני הארץ כולה, דבר שבשיראל יש לו משמעות עצומה. אני סבור שאין למועצה לקבל שום סמכויות בקשר לתיכונן, לא בקביעת ההיקף הארצי ולא בהקצאת ענפים; כי בכך הממשלה מפקיעה מידיה אחת הדרכים למונע קרטליזציה ושימוש לרעה בסמכויות המועצה בכל הנוגע לצרכנים ולמשק כולו.

בסעיף 38 נאמר: "לממן הוצאות המינהל של המו"עצה בתחום של 5% מהמחיר הסיטוני הממוצע של הפי"רות ששווקו בעונה הקודמת". נדמה לי ששיעור של 5% גבוה מדי. אמנם לא נאמר — וההגיון בהחלט אינו מחייב זאת — שהמועצה תעשה זאת בהכרח; כלומר שהיא תגבה כל ה-5% תמיד. אבל גם אז בהיקף הנוכחי של ענף הפירות, שהוא היקף גדול מאוד, 5% זהו שיעור גבוה מדי. דומני, יש בכך משום הוצאות גבוהות מדי למטרות מינהליות. לפי דעתי, על הממשלה ועל הכנסת להגביל את המועצה גם בכל הנוגע להוצאותיה.

ולבסוף רצוני לומר, כי אני מחייב את החוק, את מטרותיו וקוויו העיקריים. יתרונה בין השאר הוא בכך, כי הוא לא נתהווה יש מאין. הוא מושגת על נסיון של המועצות הסטטוטוריות, הפועלות בכמה ענפים במשך שנים, וכן על נסיונה של מועצת הפירות עצמה מאז החלה לפעול כחברה. הצבר הנסיון — ההצלחות והכשלונות — מצא את ביטויו בנוסח הצעה שלפניו, כדרך שחוקים טובים נוצרים כתוצאה מתהליך התגב"שותם של המציאות וצרכיה.

— חוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק) (אברמוב, א. עופר, קלינגהופר, רוזן, זה, גולן) —

נכון הדבר שסעיף 9 יוצר אפשרות שמנהל המועצה וסגניו יהיו גם שלא מחברי המועצה; אבל לפי ההצעה אפשר הקבו שיהיו חברי המועצה. אני חושב שצריך למתן עוד מפרד ברור בין שתי הפונקציות האלה.

חבר-הכנסת יעקבי, שקדם לי בדבריו, התעכב על הפרק הרביעי הדין בהסדר נטיעה וגידול פירות. רצוני להתייחס לסעיפים 21 ו-22 של הפרק הזה. סעיף 21 מסמיך את המועצה "לקבוע כללים הנוגעים להיכונן הנטיעה של פירות או של סוג פירות פלונג, בעניינים המפורטים להלן"; ואחד מהם — "הסדרת הנטיעה של עצי פרי מסוג מסויים, לפי עונות או אזורים, או לפי כל בחינה אחרת." לפי סעיף זה נטלה לעצמה המועצה סמכות מרחיקה לכת. אינני נכנס לבדיקה אם מוצדקת הענקת סמכות כה מרחיקה לכת. אני מניח שבעיה זו לא תתעורר, כי דבר זה נעשה לפי תקדים של חוקים קודמים; אבל אם אנו כבר מסמיכים מועצה להפעיל סמכויות כה מרחיקות לכת כמו קביעת כללים לגבי הסדרת הנטיעה לפי סוג הפרי, לפי העונות, לפי האזורים, לפי הכמויות — לא ייתכן שיהיה עוד הקדירטוריון שאינו נזכר בחוק.

בפסקה ראשונה של סעיף 21 נאמר שהמועצה תהיה רשאית לקבוע כללים בעניינים המפורטים להלן, כלומר הסדרת הנטיעה של עצי פרי מסוג מסויים (זהו קדירטוריון אובייקטיבי), לפי עונות (גם זה קדירטוריון אובייקטיבי), לפי אזורים (זה גם זה קדירטוריון אובייקטיבי), או לפי כל בחינה אחרת. לדעת, לא ייתכן להכניס לחוק את המלים "לפי כל בחינה אחרת". פירושו של דבר שהמו"עצה תהיה רשאית לקבוע כללים להרחבת המטעים, לצימצום המטעים, לקביעת נטיעת זנים מסויימים או למניעת נטיעת זנים כלי-שהם, וכל זה לפי קדירטוריונים שאינם אובייקטיביים.

אברהם עופר (המערך, עבודה—מ"ם):
ההתיישבות החדשה זהו דבר אובייקטיבי ?

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):
ייתכן, אבל אם בחוק נאמר "לפי כל בחינה אחרת", הרי לדעתי זה לא-אובייקטיבי.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
יותר נוח לתת שיקול-דעת בלתי-מוגבל.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

חבר-הכנסת עופר סבור, ואולי בצדק, — איני בקי בענייה זו — כי התיישבות נוספת היא קדירטוריון אובייקטיבי. אני מקבל זאת, ובלבד שהדבר ייאמר בחוק. אולם לא ייתכן לתת למועצה סמכות בלתי-מוגבלת ולומר שהיא תוכל לקבוע כללים שיש להם השפעה מרחיקה לכת על כל איכר ואיכר ועל כל עובד אדמה, לפי כל בחינה אחרת.

רצוני גם לתמוך בדעתו של חבר-הכנסת יעקבי, אשר התעכב על סעיף 22(ב). סעיף קטן (ב) קובע, לפי המתכונת של חוקים אחרים, מכסות אישיות לכל איכר או לכל עובד אדמה. כלומר, לפי חוק זה ניתן יהיה לקבוע לכל איכר מהו בדיוק מכסת הפירות שהוא זכאי לנטוע על לעבד. זוהי באמת סמכות מרחיקה לכת, ואני חושב שההצעה בחוק זה, המאפשרת לשל החקלאות לאצול את סמכותו זו לכל עובד מעובדי משרדו, היא — הייתי משתמש במלה "בלתי-נסבלת". אני מסכים שסמ-

שלמה רוזן (המערך, עבודה—מ"ם):
או לוועדת מכסות.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

או לוועדת מכסות, אבל לא לעובד מעובדי משרדו; ולא דווקא מכיוון שזה עובד מעובדי משרדו — הייתי מתנגד לעובד מכל משרד אחר.

סעיף 25 להצעת החוק מציע ש"אגודה שיתופית תייצג את חבריה לעניין מכסות נטיעה אישיות, ותקבע לה מכסת נטיעה אחת שתהא משותפת לכל חבריה; אולם רשאית האגודה השיתופית, על-פי החלטת האסיפה הכללית שלה, לבקש כי מכסות הנטיעה יוקצו לכל אחד מחבריה בנפרד."

במה עוסק סעיף זה? — באגודות שיתופיות. גוף, ואולי גם רצוי, שאגודה שיתופית בעלת מטעים תקבל מכסה בשביל כל האגודה במקום לפצל את המכסות לכל אחד מחבריה; אבל זהו עניינה של האגודה ולא של החוק. לכן אני מתנגד להצעה שבה ייאמר כי אגודה שיתופית תייצג את חבריה לצורך קבלת מכסת הנטיעות, זולת אם החליטה האגודה אחרת. צריך שייאמר בחוק כי כל מכסה היא אישית, גם לגבי עובדי אדמה המאוגדים באגודה חקלאית. אולם, אם החליטה אגודה שיתופית שהיא רוצה לקבל מכסה קולקטיבית — זו זכותה.

אני חושב שלא ייתכן לומר כי אגודה שיתופית תקבל מכסה בשביל כל חבריה, אלא אם כן חבריה יחליטו כך. הבסיס של החוק הוא, שקיים קשר ישיר בין החוק, בין הממשלה ובין עובד האדמה, זולת אם עובדי האדמה המאוגדים באגודה חקלאית החליטו אחרת. ואז, טוב שהחוק יקבע הוראה האומרת: החליטו רוב החברים, או על-פי התקנון של אותה אגודה, שרצונם לקבל מכסה קולקטיבית, יקבלו מכסה זאת.

יש לי עוד כמה השגות לגבי סעיפים אחרים של החוק, אבל הואיל והיושב-ראש קבע כי הסתיים הזמן שהוקצב לי, אעלה בוועדת הכלכלה את יתר הבעיות הנובעות מהצעת החוק.

לגופו של דבר, במציאות של ימינו, אני מחייב את החוק הזה.

הי"ד מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולן, ואחרי לחבר-הכנסת אברהם עופר.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק המוצע בא למעשה להעניק הכרה דה-יורה למועצה הקיימת. אין זו אלא מועצה נוספת, העומדת לקבל מעמד חוקי אחרי המועצות לשיווק פרי-הדר, לאגוזי אדמה, לייצור ושיווק של ירקות, ולענף הלול.

ענפי הלול מנוהלים ברובם על-ידי מועצות. נסיון של שנים מוכיח, ששיטה זו היא נכונה והצדקה את עצמה. כמובן, בתהליך ההתפתחות יש מדי פעם לחזור ולבחון שטחי פעולה כדי להתאימם לתנאים המשתנים, ובמהי-רות רבה למדי. גם ענף הפירות עבר תהליך של גידול

ועתה להערת השנייה: עם הכללת הענפים העיקריים במסגרת המועצות יוצבת לפנינו השאלה: האם מותרות מועצות הייצור לתיכונן המשק במישרים? השאלה היא: האם נותנת המועצה את דעתה גם על השאלה כיצד תשפיע פעולה מסויימת על קיומו של החקלאי? לי נראה, כי דרוש עכשיו תיאום בין המועצות השונות לביניהן, ובין המועצות כולן לבין המרכז לתיכונן, כדי לראות את מעמדו של החקלאי בתוך המבנה הזה. לי נראה שכיום כל מועצה עומדת ברשות עצמה ופועלת ברשות עצמה, ולא תמיד היא רואה חובה לעצמה לדאוג להבטחת קיומו של החקלאי.

במועצה עצמה ובפעולותיה אני רואה ברכה רבה. כבר אמרתי, כי מחובתה לטפל בענייני העודפים. הצורך לטפל בעודפי התוצרת מחייב שליטה מירבית מכוח החוק על הכמויות, כדי שאפשר יהיה לכוונן לתעשייה, או אולי - במחירים מוזלים - לנצרכים.

הבעיה החשובה היא בעיית היצוא. האתגר הזה מחייב ביקורת מעולה, ומכוח החוק, על הסטנדרטים של הפרי ועל טיבו. הוא מחייב מאמץ מתמיד למען השבחת הזנים לסוגיהם, כדי להתאימם לצרכי השוק בתוך-לארץ. כאן רצוני לציין שיש לדאוג, כי היצוא היחיד - אשר לו מעמד בחוק - יחוייב לתאם את פעילותו עם המועצה כדי שלא תהיה התחרות פרועה בשיווק לחוץ-לארץ וכדי שלא ייפגע היצוא בשווקים מסויימים. גם בחוק הדן במוצרי פירות אנו דואגים מאוד למניעת התחרות פרועה. אני בעד מתן זכות ליצואן היחיד, תוך תיאום עם המועצה.

אני רוצה לומר כמה מלים בשאלת המכסות. תיכונן הענף מחייב הקצבת מכסות. זוהי פעולה אחרת מאד ורגישה באשר היא קובעת את היקף הייצור של החקלאי ותוצאה מכך את הכנסתו ואת פרנסתו. החוק מקנה זכות למי שרוצה עצמו נפגע בקביעת המכסות או בסירוב לקבוע מכסות - לערער לפני ועדת ערר. החוק גם מאפשר לחבר האגודה שיתופית, הרואה עצמו נפגע בקביעת האגודה, לערער על קביעה זו לפני אותה ועדה. וכאן אני חולק על דבריו של חבר הכנסת אברמוב, כי אני סבור שאם אנו רוצים לחזק את הקואופרציה, צריכים אנו להעניק סמכות לאגודה גם בחוק לייצג את חבריה ושהיא תחלק את המכסות, מה גם שאנו נותנים אפשרות לחבר האגודה לערער על החלטה זו.

ובגידון זה יש לי כמה השגות. קודם כל לא נראה לי ההרכב של ועדת הערר. מדוע לא יהיה יושב-ראש הוועדה שופט? בהרכב הזה ייתכן שמלושה מבין חברי הוועדה לפחות לא יראו בעיניו של המערער, כי שולחיהם הם אלה שנגדם הוא בא לערער. אני רוצה לתת דוגמה מעשית: נניח שמישהו רוצה עצמו נפגע מהחלטה כזו ואיננו רוצה שבועדת הערר יישבו חברי מרכז תנועת המושבים. יכול לקרות שבועדה כזו היושב-ראש יהיה איש תנועת המושבים וכן גם שני נציגי הציבור, שהם שייכים לאותה תנועה, ואותם הנפגע איננו רוצה לראות בין חברי הוועדה, כי אין לו אמן בהם.

זאת ועוד. באגודה ניתנת זכות ליחיד לערער. ומה הדין אם האגודה כאגודה רואה את עצמה נפגעת? על כך אין תשובה בחוק. החוק גותן זכות לאגודה להיות המייצגת את חבריה בעניין המכסות. היא מקבלת אחוז מסויים של מכסות. אם היא רואה את עצמה נפגעת, כיצד תוכל לערער?

מהיר והוא הועמד לפני בעיות מסובכות, גם של עודפים וגם של ירידת המחירים. כיתר ענפי החקלאות כך גם ענף זה מחייב תיכונן, וכבר ציין שר החקלאות בנאום הפתיחה שלו שתכונן ענף זה קשה במיוחד עקב מרווח הזמן בין הנטיעה לבין היבול הראשון.

בתקופה דינמית זו, כאשר הידע בענפי החקלאות - בשיטות נטיעה, עיבוד, טיפול - נתון לשינויים מהירים, כרוך תיכונן הענף בבעיות מסובכות ביותר, וגם המגדלים של ענף זה נתקלו בקשיים רבים ובעיות רבות, כגון הסדר הייצור והשיווק המקומי, יצוא, בעיות העדפים, הדברת מחלות וכיוצא בזה, אך האתגר של הענף הוא - פיתוח היצוא. כי הייצור לשוק המקומי בלבד סופו לגרום לניווט הענף, אך היצוא מחייב טיפוח זנים מיוחדים, הערים בים לטעמים של הצרכנים באותן ארצות שאנו מייצאים לשם, שמירה על טיב הפירות, מחקר שווקים, אירגון המשלוחים וכו'. בפתרון בעיות אלה חשובה ביותר תרומתה של המועצה. מי שנודמן לחוץ-לארץ ידועה לו הצלחתו ביצוא האבוקדו, אשר כבר הגיע להיקף ניכר. כך אנו מקימים יצוא של מישימי, של שיזפים. כל אלה מחייבים מחקר שווקים, אירגון משלוחים, דבר שבלא עזרת המועצה ובלא מכשיר העוסק בעניינים אלה יום יום ספק אם אפשר לעשותו כראוי.

אולם בהקשר זה רצוני להעיד שתי העדות, שכבר הועלו בדיונים קודמים בוועדת הייצור. הערתי הראשונה היא, שבמידה שאנו מרבים בהקמת מועצות משמעותן הציבורית גדלה והולכת. נוצרים גורמים בעלי השפעה ובעלי כוח כלפי אותו ציבור שאת ענייניו הם מסדירים. ציבור זה כולל חקלאים מגדלים, משווקים, צרכנים, תעשיינים. אנו נותנים בידי גוף מצומצם כוח כלכלי וציבורי גדול ראשוני-במעלה, ובמידה שמגדילים אנו את מספר המועצות וכוללים במסגרתן את הענפים העיקריים של החקלאות, נעשית השפעת הגורמים הללו חזקה יותר ויותר ומוחשית יותר ויותר, ולא רק מבחינה כלכלית, אלא גם מבחינה ציבורית, כי מוענקת למועצות הללו השפעה מכרעת על סדרי פעילותם הכלכלית של החקלאים. אני אומר, כי עלולים להתפתח גורמים כלכליים חזקים ובעלי השפעה כביוון בלתי-רצוי, ולפיכך מן הראוי שנתחום תחומים בורחים לפעולותיהן של המועצות, בהתאם לתפקידים ההכרחיים שאנו מטילים עליהן. לדעתי, אין צורך להעניק סמכויות יתר על המידה ומעבר למה שדרוש למועצה למילוי תפקידה. אני מבין שהמועצה חייבת לדאוג להסדר השיווק ולהכוונתו המתאימה, אך אין היא צריכה, כך אני סבור, להיות המשווק. אין צורך בכך. כן איני מחייב את המקומו-הממכר של ציוד וחמרים, כי אין המועצה צריכה להוות גורם מסחר.

אינני בטוח אם טוב יהיה להעניק למועצה סמכות לתת ערובות, שיעבדים והלוואות. אלה הן סמכויות כמעט בנקאיות. אין המועצה צריכה, לפי דעתי, לעסוק בתחומים אלה, המחייבים הערכות אדמיניסטרטיביות מיוחדות, והואיל ואיננה ערוכה לסוג זה של פעולות, טמונות בכך סכנות רבות. וכבר נתקלנו בחריגים ובאי-סדרים, הנובעים מן העובדה שאין המועצה ערוכה לפעולות פיננסיות מסוג זה.

כללו של דבר, יש למתן את השאיפה לריכוזיות ולסמכויות מופרזות, שאינן דרושות לפעילותה של המועצה.

שרי החקלאות ה. גבתי:

סעיף 24 עונה על כך.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

אינני מקבל את הנוסח "ואין לאהרן החלטתה ולא כלום", כי זוהי חסימת הדרך לבית-המשפט. לפי דעתי, הדרך לבית-המשפט צריכה להיות פתוחה בכל המקרים.

אני מאוד תומך בסעיף המחייב ביטוח מפני נזקי טבע, לכולנו זכורים המקרים כאשר סערה, ברד או קרה השמידו יבולים, ולמחרת עמדו החקלאים כעניים בפתח, התדפקו על דלתות המוסדות הממשלתיים והושיטו יד לעזרה ולקבלת פיצויים. הגיע הזמן להסדר מכובד יותר להבעיה, אשר יבטיח תשלום פיצוי נאות בזכות ולא בחסד. אבל למרבה הצער הוכיח הנסיון, כי כל עוד לא היתה חובת ביטוח, לא תמיד הוזקקו לו המגדלים. חיוניותו של הביטוח טרם חדרה להכרתם, ולא אחת הראו הם קוצר-ראות בחישובים שונים מדומים ובלתי-מציאותיים. אין איפוא מנוס מחובת ביטוח, אשר בסופו של השבון הוא לטובת החקלאי.

בסיכומי של דבר, אני כמוכן מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה, ושם יוכלו כמה ליקויים לבוא על תיקונם.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הייבוא לחבר-הכנסת עופר, ואחריו לחבר-הכנסת פיינרמן.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לכאורה אנו דנים במה שנקרא חוק אפור, אבל ההצעה שמובאת לפנינו להסדר תחיקתי של אחד הענפים החקלאיים הצעה חשובה היא, מפני שמועצות הייצור והשיווק שהקימונו הן אחת היצירות המקוריות של החברה הישראלית. שיטת אירגון זו שלנו מועררת התפעלות וקנאה בקרב אירגוני החקלאים בארצות אחרות. אמת, את השיטה קיבלו מן הבריטים, אבל כרגיל הרבה כלים שאנו מקב"לים אנו משכללים ומרחיבים אותם. בארצות האימפריה הבריטית מקובלים ה"מארקטינג בורדס", ולפי אותה מתכונת הוקמה כאן בתקופת המנדט המועצה לשיווק פרי הדר. לאחר מכן במדינת ישראל הרחבנו את סמכויות-תיה של המועצה ושיכללנו את המכשיר הזה. המועצות אינן עוסקות בשיווק בלבד, הן עוסקות בייצור, בתיכונן, והן מקיפות את כל העוסקים והפועלים בענף — את היצרנים, את המשווקים, את הצרכנים ואת כל שאר הגורמים שקשר להם אל הענף.

בדרך כלל אנו ערים בחברה המודרנית למידת ההתערבות של המדינה בתהליכי המשק — וזה קורה לא רק בארצות סוציאליסטיות אלא גם במדינות קפיטליסטיות מובהקות. בימינו אין כמעט מדינה המקיימת את שיטת "לסה פר"; על-ידי מדיניות פיסקלית ומוניטרית המדינה משפיעה, מכוונת ומתערבת בכל תהליכי המשק. אצלנו במיוחד נשמעת ביקורת על התערבות-היתר של המדינה בתהליכי המשק. יחד עם זה, כל אימת שמתעוררת בעיה באחד הענפים המשק, אנו מבקשים מן המדינה שתתערב עוד יותר.

אין לך ענף המתאים יותר ליזמה הפרטית כענף התיירות. כאשר ביקשו לפתח את הענף הזה ולהגיע להי-

שגים לקראת תירות בממדים גדולים, צריכה היתה הממשלה ליטול את העניינים לידיה. מאז נטלה הממשלה את העניינים לידיה התרחב ענף התיירות ויצא לדרך המלך. אבל דווקא משום שאני מחייב את התערבות המדינה בתהליכים הכלכליים — ובתנאים המיוחדים שלנו להתערבות היא מחייבת-המציאות — צריך לחפש את הדרך שהריכזו מלמעלה לא יעיק יתר על המידה, ויש לתת חופש יזמה גדול יותר לגורמים הפועלים במשק. בשיטה של מועצות ייצור נמצא השילוב בין ריכוזיות בתיכונן לבין חופש יזמה של החלקים הפועלים במשק. בעזרת החקיקה הממלכתית אנו מסדירים את הענף כולו, אבל את הביצוע אנו מוסרים לאנשים העוסקים בעבודה עצמה. בעזרת החקיקה אנו מחייבים את כולם לשאת בעול, דוגמת החקיקה בעניין הבתים המשותפים, המחייבת מן כל היירים ואיננה מאפשרת לאיש מהם להתחמק מן האחריות המשותפת לתחזוקת הבית. אילו היה הדבר וולונטרי, היו כאלה שהיו מתחמקים מלהשתתף בנטל. במסגרת החקיקה הממלכתית מובטח האינטרס הציבורי הכללי, מובטחת חלוקה צודקת של אמצעי הייצור, מוסדר השיווק תוך הבטחת ההכנסה לחקלאים, ומוגן האינטרס של הצרכנים. החקיקה מבטיחה שלא יהיו כאלה שיהנו מפעולות המועצה, אבל יתחמקו מלשאת באחריות וב-חלקם בהוצאות. מצד שני אנחנו נותנים את חופש היזמה המלאה לעוסקים בענף. אנחנו מפקדים את הפיקוח של החברה ביד השרים, במקרה זה שר החקלאות ושר המסחר והתעשייה, כדי שהמועצה לא תנצל את סמכויות-היתר שהחוק מעניק לה. הבעיה היא בעיית שיווק-המשקל בין הסמכויות שאנו מעניקים למועצה, לפועלים בענף במישרים, ובין סמכויות הפיקוח שמשאירים לתורה באמצעות השרים, כדי שהיצרנים לא יקפחו את המיעוט בתוכם, וכדי שלא יפנו את הכוח הניתן להם נגד הצרכנים שהם מרבית תושבי המדינה.

הצעה שלפנינו נשמר בדרך כלל האיוון בין השניים. אך נראה לי — ואני בא לכלל מסקנה זו תוך השוואה עם החוקים הקודמים שנתקבלו בכנסת — שפה מקטינים ומגבילים את סמכויות היצרנים ומגדילים את סמכויות השרים. יש בהצעת חוק זו כמה תיקונים חיוביים שגורמים לפיהם גם במועצות הקיימות, אבל הפעם מוסדר הדבר בחוק. למשל, סעיף 38(1) (ב) מגביל את הוצאות המנגנון ב-5% מן המחיר הסיטוני. חבר-הכנסת יעקבי הציע להפחית את האחוז. זאת הפעם הראשונה שמגבילים את הוצאות המנגנון. ההוצאה בפועל היא בתחום של 2%. הוצאות המנגנון צריכות להיות מוגבלות לתחום של 3% לכל היותר.

סעיף 39 (א) (3) מאפשר למועצה להחזיר את היתרות של כספי ההיטלים. התיקון חשוב. נניח ייצרו קרן מתוך שיוקל שיהיה צורך בסכום מסוים, ולאחר מכן נתברר שההוצאה בפועל היתה קטנה יותר. מוטב להחזיר את היתרה לחקלאים והמועצה לא תיצור קרנות לשנים הבאות.

אני מחייב את סעיף 32(ב) המאפשר לשרים להקים מסגרת משותפת של כמה גופים לעניין היצוא. הכוונה לאפשר לכמה מועצות לפעול ביחד באמצעות חברה משותפת.

אני מחייב את סעיף 44 המאפשר לשרים לדרוש יחד עם תקציב המועצה תחזית של פעולותיה. הוא הדין לסעיף 46, הקובע שקבלת עובדים ותנאי עבודתם יהיו

כאשר יש סיכסוך בין חבר לבין האגודה. נניח שהאגודה לא נתנה לאותו חבר מכסה מסוימת של פירות, משום שנתנה לו מכסה גדולה יותר של חלב. הוא יבוא לוועדת הערר של מועצת הפירות, וזו אינה רשאית להתערב בחלוקת מכסות הייצור של שאר הענפים שבתוך האגודה. מה לעניין זה ולוועדת הערר של מועצת הפירות?

אני מבין שמנסחי הצעת החוק לא קבעו דעתם בעניין מועצת היין, הבעיה אם ענף ענבי יין שייך למועצת הפירות או אינו שייך לא מצאה פתרונה והעניין נשאר פתוח. לי נראה שהפתרון הוא כענף-משנה בתוך מועצת הפירות. ענף היין אמנם ענף חשוב מאוד הוא, בעל מסורת של שנים רבות, אבל הוא ענף מצומצם למדי. מאידך גיסא קיים קשר בינו ובין ענף ענבי המאכל. באותה שנה שיש מחסור בענבים מופנים ענבי היין לשוק, ובאותה שנה שיש עודף בענבי מאכל הם מופנים ליקבים. כאשר פועלות שתי מועצות נפרדות קיימת בעיה של תיאום בין שני גופים נפרדים. בתוך מועצה אחת תימצא דרך לפשרה.

באופן כללי אני מחייב את הצעת החוק ותומך בהעברתה לוועדה.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פייגרמן, ואחריו לחבר-הכנסת שלום כהן.

עוזי פייגרמן (המערך, עבודה-מ"פ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני סבור שהצעת החוק שהונחה לפנינו היום היא הצעת חוק חיונית, חשובה וטובה. היא תוצאה של שיפור הצעות חוק קודמות שכבר הובאו לדוכן זה וקיבלו את אישור הכנסת.

מועצה זו היא המועצה החמישית, או התבררה החמישית, הנוספת בענייני שיווק וייצור, שנהפכה למועצה. הצעת חוק זו באה למעשה לתת גושפניקה לחברה קיימת שעוסקת באותם נושאים כמעט שהם מוגדרים בהצעת החוק, כתחומי עיסוקה של המועצה שמדובר בה, אלא שהיא עושה זאת בצורת חברה. הצעת חוק זו באה לתת לה את המעמד של מועצה, מועצת ייצור ושיווק, ואת האחיות בחוק לצורך קיום תפקידיה המוגדרים.

אינני יודע אם לא היה נכון ונכון, בתוקף העובדה שיש לפנינו עוד מספר מועצות גדול יותר מזה שאחיינו, לצורך חקיקת חוקים בשבילן, — דומני, אם אין זכרוננו מוטעני, מספר מועצות הייצור הוא 12 ויכולות להיות מועצות נוספות בעניין זה, — אינני יודע אם לא היה נכון והגיגני, במקום להביא מדי פעם הצעת חוק מיוחדת לענף חקלאי זה או זה, לחוקק חוק מסגרת כללי לכל מועצות הייצור, שיכל בתוכו את מירב היסודות שהם משותפים לכל ענפי המשק החקלאי או לרוב ענפי המשק החקלאי, וממילא, לגבי כל אחת ואחת מן המועצות הנפרדות ידקקו רק לתיקונים או להתאמות מעטות, כדי שהצעת חוק זו תתאים לאותה מועצה. אני יודע שהיתה בעבר כוונה כזאת, אני יודע גם שהיה נסיון לחוקק חוק מסגרת כזה, אינני יודע למה נפסקה פעולה זו. אני שוב חוזר ופונה, מעל הדוכן הזה, למשרד החקלאות ואולי גם למשרדי ממשלה אחרים הנוגעים בדבר, שכדאי לחזור ולבדוק את האפשרות לחוקק חוק מסגרת ולמנוע הבאת חוקים נפרדים נוספים לכל אחת ואחת מן המועצות או

כשל עובדי המדינה. במקומות שאין זה כך עורר הדבר בעיות.

בסעיפים אחרים מוצעות הגבלות לסמכויות המועצה לעומת המועצות הקיימות. בסעיף 22, שמדובר בו על התיכנון, מעבירים את הסמכות לחכנן את הענף מן המועצה לשר החקלאות. במועצות אחרות הסמכות נתונה למועצה. בחוק מועצת הירקות, סעיף 25, סמכות זאת מסורה כולה למועצה. המועצה רשאית לקבוע בכללים את הכמות הכוללת של הייצור וחלוקת המכסות. במועצה לענף הלול יש הגבלה. לפי סעיף 31 רשאית המועצה לקבוע את התיכנון בהתחשב בהנחיות שר החקלאות בדבר התיכנון הכולל. בהצעה שלפנינו הסמכות ניתנת לשר החקלאות והמועצה רק מייצעת לו. יכול הוא להעביר למועצה את הסמכות לחלק את המכסות. הייתי מעדיף לנהוג לפי השיטה של מועצת הלול שהסמכות היא בידי המועצה, אבל היא חייבת להתחשב בהנחיותיו של שר החקלאות. יש לו די אמצעים להשפיע על המועצה להתחשב בדעתו.

סעיף 7 להצעת החוק נותן למעשה זכות וטו לשרים. היושב-ראש הממונה על-ידי השרים רשאי לקבוע שהחלטה פלוגית לא תקבל תוקף, ואם תוך 21 יום מדיע אחד השרים על התנגדותו להחלטה, אין התחלטה מקבלת תוקף. שוב נשווה זאת עם החוקים הקיימים. במועצת הירקות, לפי סעיף 16(ה), רשאי היושב-ראש לעכב קבלת החלטה לשבעה ימים. תוך שבעה ימים יוכל לנסות להשפיע על המועצה לבטל או לשנות את החלטתה. אם אינה משנה את החלטתה, ההחלטה מקבלת תוקף. במועצת הלול הפרוצדורה קצת יותר מסובכת. לפי סעיף 22(ב) רשאי היושב-ראש לעכב ביצוע ההחלטה לעשרה ימים, ואילו המועצה רשאית לדחות את התנגדותו של אחד השרים רק ברוב של שני שלישים. נזכור שלממשלה יש ייצוג של 25% מכלל חברי המועצה. זאת אומרת שבמועצת הלול צריכים כמעט כל יתר חברי המועצה להתלכד לשם דחיית התנגדותו של השר. אם שני שלישים מתלכדים, פירוש הדבר שהממשלה עומדת לבדה מול כל הסקטורים האחרים גם יחד, ונדמה לי שאם אינה מצליחה לשכנע אף לא אחד מהם, יש לקבל את הצעת הרוב. גם כאן הייתי ממליץ לנהוג לפי הניסוח של המועצה לענף הלול. היושב-ראש רשאי לעכב ביצוע של החלטה, ואם אחד השרים מתנגד לה, דרוש רוב מיוחס כדי להתגבר על התנגדותו. אם רשאי השר להטיל וטו, המועצה לשם מה? אינני אומר שהשר ישתמש בסמכות זו, אבל האפשרות להשתמש בסמכות זו מרוקנת למעשה את הגוף מתכנון.

רצוני להתייחס לסעיף 25, הדן בחלוקת המכסות באגודה שיתופית. חבר-הכנסת אברמוב התנגד לכך שאגודה שיתופית תהיה זכאית למכסה הכוללת וזאת אם החליט על כך רוב החברים באסיפה הכללית. לדעתי, הכלל צריך להיות שהאגודה השיתופית מקבלת את המכסה, זולת אם אין חבריה רוצים בכך. אם היא אגודה שיתופית, היא אגודה לכל דבר. ואני מחייב את הנוסח של סעיף 25(א) כפי שהוצע.

לא מובן לי סעיף 25(ג) האומר ש"חבר אגודה שיתופית הרואה עצמו מועצה בקביעת האגודה" יכול לפנות לוועדת הערר של המועצה. מה לוועדת ערר ולסיכ סך בין חבר לאגודתו? הדבר צריך למצוא את הסדרו בחוק האגודות השיתופיות. שם צריך לקבוע מה קורה

לענף, ללא הסדרת חלוקת אמצעי הייצור בין חברי האגודה על-ידי האגודה - לא יוכל המשק המשפחתי הקטן, שהוא עיקר האגודות החקלאיות, לעמוד בתנאים המשתנים ובדרישות שהטכנולוגיה הדהררת בחקלאות כופה; אלא שהיא הגותנת, ואני סבור, שמשום כך לא די שתוצה אגודה להחליט ברוב רגיל של איסיפה רגילה של חבריה על שינוי מצב זה ועל פירוק המכסות למכסות אישיות. הצעה מסוג זה, שעלולות להיות לה השפעות מרחיקות לכת, שליליות, על מקומו של הישוב או של האגודה, מן הראוי שתתקבל ברוב מיוחד, רוב של שני שלישים של אותה אגודה שמדובר בה.

הערה שנייה מתייחסת לסעיף 26 המדבר על הקטנת היקף הנטיעה. ואני מצטט: "שר החקלאות או המועצה רשאים, בכללים, להקטין שטחי הנטיעה של פירות, אלא שאם המכסות המוקטנות מפותחות את השטח שניטע כדין בשנה האחרונה שלפני קביעת המכסות, יהיה שיעור ההפחתה שווה ככל האפשר מבחינה יחסית לכל המגדלים או למגדלי פירות מן הסוג שעליו חלה ההפחתה". פה יש לי שתי הערות, אחת לגבי ההפחתה השווה. נגיה, שה-כונה להפחתה פרופורציונלית שווה לפי גדל הנכס המצוי בידי המחזיקים השונים. אני מקווה שכך הדבר, אף-על-פי שאין זה אמור במפורש בהצעת החוק. גם פה אני סבור, שאין לקבל את הדין האומר שבמקרה של צורך בהמעטת אמצעי הייצור בענף, ייפגעו במידה שווה מי שיש לו 1,000 דונם מטע ומי שיש לו 10 דונם מטע, מי שעיקר פרנסתו באה מן המטע ומי שהמטע משמש לו בצד נושאים אחרים כרגטה נוספת. הייתי מציע פה לחפש את הדרך שכל "קיצוץ בנטיעות" במקרה זה לא יהיה שווה, אפילו לא שווה פרופורציונלית, אלא יביא בחשבון גם לא אותן נקודות שהזכרתי קודם, ויקוצץ יותר החוק ולא יקוצץ החלש, דבר שנגעשה במקומות ובענפים אחרים. דוגמה: לפני שנתיים היתה החלטתה על הקטנה וקיצוץ של מכסת הלול בערך ב-14%. הקיצוץ חל רק על בעלי המשקים הגדולים יותר או על אלה שיש להם אמצעי ייצור נוספים. הוא חל על משקי ההר. לדעתי, אותו הדין צריך לחול לגבי סעיף 26 להצעת חוק זו.

הערתה האחרונה מתייחסת לסעיף 53 להצעת החוק. בסעיף זה כתוב: "הרואה עצמו מקופח בהחלטה של ועדת קנסות, רשאי תוך 30 יום מיום שגמסרה לו ההחלטה לערער עליה לפני בית-המשפט המחוזי, דינה לעניין הערעור כדין פסק-דין של בית משפט שלום בפלילים; אלא שהערעור על החלטה ביצועה לרבות על צו סילוק, לא יעכב ביצועם". פה אני תמה: או שאני מבין כראוי את כוונת הסעיף הזה, או שאני מבין את הסעיף כהלכה, ואז אני מבקש לומר, שאין דומה קנס שהוטל על-ידי ועדת קנסות, ואפשר לערער עליו, לדין סילוק, או צו סילוק כפי שזה מופיע פה, שיש לבצע אותו ללא כל קשר לערעור שנגעה. צו סילוק פירושו יצירת עובדות שלא ניתן להשיבן, מה שאין כן קנס. הדבר תמוה בעיני ואני מתנגד לכך, אם זו הכוונה, שהביצוע יוקדם לערעור בכל מה ששייך לסילוק. אני מבקש לתקן זאת ולומר, שכל עוד קיימת אפשרות של ערעור ויש הליך משפטי פתוח לפני המערער, לא תתבצענה עובדות שאין להשיבן, כבמקרה של צו סילוק.

ולסיכום רצוני לומר: הצעת החוק היא דבר בעתו, היא הצעה טובה, ויש להעביר אותה לוועדה המתאימה כדי להכניס בה אותם תיקונים שדיברתי עליהם.

לכל אחד ואחד מענפי הייצור החקלאי הזקוקים עדיין למסגרת כזאת ולחוק כזה.

דומני, יש עוד אספקט להתארגנות של כלל היצרנים החקלאיים במסגרת מועצת ייצור, שלא בא על ביטוי בדברי ההסבר לחוק וגם לא בדברי קודמי שהתייחסו לנושא. לא במקרה לא בא הדבר על ביטוי בדברי ההסבר לחוק, כי אין לתת לו, למעשה, ביטוי על-ידי סעיף בחוק. יש בו תופעת-לווי אולי חשובה יותר מכמה מסעיפי החוק, הנובעת מעצם הישיבה יחד במסגרת אחת של כל היצרנים למיניהם, החל ביצרן הפרטי, במסגרת התאחדות האיכרים או ללא כל מסגרת, וכלה ביצרנים המאורגנים בתנועות ההתיישבות שלהם, במסגרת הקרויה "ההתיישבות העובדת". התופעה הזאת של ישיבה יחד, שאינה קיימת למעשה בתחומים אחרים של היינו, הולידה כמה תופעות חיוביות שאין להן אח דוגמה במגזרים אחרים של הכלכלה או החברה בישראל, וזו התופעה של עזרה הדדית ושל קיזוז אמצעי ייצור והכנסה מאלה שיש להם יותר אמצעים לאלה שעדיין אין להם אמצעים ככל וצריך להקצות להם אמצעים, או לאלה שיש להם רק מעט אמצעי ייצור. בהזדמנות זו כדאי ורואי להזכיר את העובדה שבשנת 1960, עוד כשהוקמה לראשונה התארגנות מועצת הלול, בהתחשב במצבם הקשה של ישובי ההר ובהעדר האפשרות לתת תשובה הולמת לבעיות הפרנסה שלהם, התאספו כל היצרנים שהיו מאורגנים במסגרת מועצת הלול והחליטו על קיצוץ של 23% - לא קיצוץ פגוט אלא קיצוץ של כמעט רבע במכסות הייצור הקיימות בהתיישבות המבוססת - ועל העברת כל המכסות האלה למתיישבי ההר.

יש דוגמאות נוספות גם בתחום הלול וגם בתחומים אחרים, שכולן מתמצות בכך, שמכוח הישיבה יחד במסגרת אחת והרגשת האחיות הנובעת מהכרת מישיבה כזאת וכתוצאה מיכולת המועצות והסמכויות המוקנות להן בתחומי ההכוונה של הענף, מייגרות היו כל ההקצאות בענפים החקלאיים בשנים האחרונות - במקצת ענפים רובן ובמקצתם כולן - באופן סוציאלי ביותר לאלה שאין להם, ואינן ניתנות לאלה שיש להם יותר, במגמה למתן או לעצור מי שמתקדם יותר בתחום זה, ולקדם מי שמפגר בתחום זה מחמת היות שוק התוצרת החקלאית שונה מכל שאר סוגי התוצרת, שוק מוגבל, שוק קונים ולא שוק מוכרים. בשנים ההן, בשנות החמישים ולא בשנות השישים, באה ההכרה בדחיפות הצורך לכוון את מועצות הייצור ובאמצעותן לכוון את הייצור החקלאי בהתאם לכך. על זה כבר התעכבו קודמי ולא אחזור על כך.

בצד השבחים שהמטרתי על הצעת החוק, יש לי כמה הערות לסעיפי החוק. סעיפים אלה טעונים עיון נוסף ואולי גם תיקון. הערתי הראשונה מתייחסת לסעיף 25 (א) האומר: "אגודה שיתופית תייצג את חבריה בעניין מכסות נטיעה אישיות ותיקבע לה מכסת נטיעה אחת שתהא משותפת לכל חבריה; אולם רשאית האגודה השיתופית, על-פי ההלטת האסיפה הכללית שלה, לבקש כי מכסות הנטיעה יוקצו לכל אחד מחבריה בנפרד". בניגוד לחבר-הכנסת אברמוב, סבורני שהכוונה בסעיף זה כנונה, ובמציאות חיינו, כאשר האגודה היא הגורם הממוסדת את אמצעי הייצור בין חבריה וכאשר הצורך בחיטות כזה הוא צורך גובר והולך - עם השינויים במשק החקלאי ועם המגמה הבלוטת בו לאחרונה של גידות מענף

ובכן, החוק המוצע קובע התערבות מרחיקה לכת בכל תחומי פעילותו של מגדל הפירות, החל במשתלה ובנטיעה ובזנים ועד לשיווק, איסום, יצוא, הדברה, הדרכה, ומה לא? בכל זאת אין זה חוק שנכפה על הנוטעים. נהפוך הוא: הוא בא לתת גושפנקה חוקית משפטית למציאות שהתפתחה, בִּרְצוֹן מגדלי הפירות, בזמנתם ומכוח פעולתם.

מועצת הפירות נוסדה בשנת 1961 והיא פועלת מאז כתאגיד וולונטרי בכל אותם תחומי פעולה של כלל החק"לאים ובכל אותם תחומים שמוזכרים בהצעת החוק. החוק בא לתת רק סטטוס חוקי למועצה קיימת, להעניק לה סמכויות, לעזור לה בפיתוח פעולותיה ולתת לה את ה"שיניים" של החוק כדי שתוכל למלא את תפקידיה. ועובדה היא, שהחקלאים מכל הסקטורים והגוונים תומכים בחוק זה.

לפעמים, כאשר אתה נמצא בחברה או בתוג של מדעני כלכלה, אתה פשוט מבויש להעלות על הדעת מושגים כגון התערבות, פיקוחים פסיים והכוונה. פשוט, אין זה מודרני ואין זה מקובל. אולם אין אני יודע אם כיום בעולם, במקום מן המקומות, קיים משק חפשי מהתערבות, חפשי מתיכונן, משק של התחרות חפשית של חלוטין, כפי שאולי היה קיים במאה התשע-עשרה. היום, תהי מה שתהיה השקפתנו הכלכלית, המשק הקיים בכל הארצות, לרבות בארצות-הברית, הוא משק שיש בו מידה רבה של התערבות מצד הממשלה בתיכונן. כן עובדה היא שהשיגיה של החקלאות הישראלית, שהיא אחד המגזרים המתקדמים במשק הישראלי, באו לנו כתוצאה של שותפות ברוכה בין יומה ותושייה של החק"לאים לבין תיכונן מרכזי והכוונה והתערבות ממשלתית מרחיקה לכת. כדאי לזכור זאת. והשתוממת קצת על הערה אחת מפי חבר-הכנסת יעקבי, המכיר את המציאות ומחייב אותה, ובכל זאת ראה לומר שהוא מתיירא שמה יגבילו המיכונן וההתערבות את היומיה, כשלא תהיה התחרות. אני מתנחם בזה שהחקלאי שואף ליעילות מירבית, תמיד. הוא שואף לכך קודם כל מתוך מבנהו החברתי, ויש לו דירבון נוסף: הוא מפגד את אחרי אחרים בהכנסה, למרות היעילות הכלכלית, בשל מבנה החקלאות בעולם ובישראל. וטרם מצאנו אפשרות להתגבר על כך. הוא מדורבן תמיד לעשיית מאמצים מירביים. הסיבה לכך, לתיכונן ולהתערבות המיוחדת בחקלאות, היא המבנה המיוחד של החקלאות: ההיצע שלה הוא בלתי-מושי והביקוש שלה הוא בלתי-גמיש. ובכלל זה ייצור שונה מן הייצור ביתר המגזרים, וכל מדיניות חקלאית מתקדמת דואגת לא רק ליעילות מירבית, אלא יש לה אספקטים חברתיים, מדיניים, ישוביים כלליים.

החוק המוצע, כמו חוקים אחרים, בא להבטיח את קידומה של החקלאות והעלאת רמתו של החקלאי.

וכמה הערות ביחס לחוק. החוק משאיר את שאלת ענבי היין פתוחה. איננו מוכרחים להחליט היום, אבל אני נוטה להפדה דווקא. כי לענבי היין אופי אחר, על אף כל הקשרים שנוצרים מדי פעם. ואני מציע שלפני שנקבל עמדה, נישאל את פי הנערה"ה. מה רוצים מגדלי הענף? צריך לשאול את אנשי הענף הזה, שהוא בעל אופי מיוחד, לא במבנהו החברתי אלא קודם כל במבנהו הכלכלי. ואני חושב שמוטב להפריד את הענף, ולעזור לו בדרך זו. לעומת זה, למשל, כדאי לכלול במועצה את ענף זית

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, ואחריו לחבר-הכנסת רוזן.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. מגמת החוק היא להסדיר את ייצור הפירות ושיווקם באמצעות מועצה ממלכתית. מגמה זו חיובית היא; היא תואמת את צרכי הזמן ואת הצורך בתיכונן ממלכתי בענפים כלכליים, לכן אנו מקדמים אותה בברכה.

הבעיה נעוצה לא במגמת החוק, אלא ברגע שבאים לבצעו הלכה למעשה. הסכנה הגדולה היא בהשתעבדות המגדל למשווק.

חוק זה, בדומה לחוקים אחרים הבאים להסדיר את הייצור החקלאי לענפיו, מאפשר הצמדת המגדל למשווק כלשהו לתקופה מסויימת, לרוב לפרק-זמן של שנה. לכאורה, יכולה המועצה שלא להשתמש בסמכותה ולא לחייב מגדלים להתקשר עם משווקים כלשהם. הפרקטיקה היא אחרת. בפועל מחייבים את היצרן להיצמד למשווק כלשהו, וגם כאן הוסמכה המועצה לקבוע כללים שונים לגבי חובת ההצמדה, דרכי ההצמדה, תקו-פתה וביטולה.

הצמדה זו יוצרת למעשה שיעבוד היצרנים, המגדלים, למשווקים ופוגעת למעשה באוכלוסיה כולה. השיעבוד למשווק יוצר מונופולין ומעלה את המחירים לכלל האוכי-לוסיה. צריך היה להבטיח למגדלים אפשרות להחליף את המשווקים, ועל כל פנים לא לעודד את המועצה לחייב, כדבר שבשיגרה, כל מגדל להיצמד למשווק.

גם ההוראה הכלולה בסעיף 29 להצעת החוק, המחייבת חבר אגודה שיתופית לשווק את מוצריו באמצעות המשווק המקובל על ועד האגודה דווקא, היא פסולה. חוק המושבים טרם נתקבל, וכאן מנסים להכניס בבלת האחרית מה שמנסים לעשות בבלת הראשית בפרק המושבים בחוק האיגוד השיתופי, כלומר — שיעבוד חבר האגודה למוסדות האגודה. הוראה זו פסולה בעיני. בסעיף 2(ב) להצעת החוק הורשו השרים הנוגעים בדבר לכלול במועצת הפירות גם את הגפן והיין. הדבר מסור לסמכותם. ירצו — יכללו; לא ירצו — יקימו מועצה נפרדת ליין. כדי למנוע כפילות וביבוב מיותר רצוי היה לכלול במועצת הפירות גם את הגפן והיין. אין כל סיבה שלא לעשות זאת. אני חושב שהדבר יחסוך בהוצאות. אני מאמין את גישתו של חבר-הכנסת עופר, שהוא בודאי מומחה לפחות בתחום של מועצת שיווק אחת, ומכיר את הבעיה הכללית של מועצות השיווק והייצור, אשר המליץ על הכנסת ענף ענבי היין למועצה, אולי כענף נפרד.

אנו נצביע בעד החוק למרות הסתייגויותינו, ונציע תיקונים והסתייגויות בוועדה שאליה יועבר החוק.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רוזן, ואחריו לחבר-הכנסת וילגר.

שלמה רוזן (המערכ, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הוויכוח על חוק זה, שהוא עניין לחקלאים, מתנהל באווירה של רגיעה, ואילו אני ציפיתי לסערה בנקודה אחת. אני מודה לחבר-הכנסת שלום כהן, שבכל זאת הכניס אותנו לתלם של מלחמה נגד שיעבוד כביכול למועצות.

יפה. אבל אינני בעד כך שהממשלה לבדה תעשה את המלאכה. אין לפטור את החקלאים ואת היצרנים מלשאת לפחות בחלק מן האחריות. יש לפעמים גישה ממלכתית כזאת האומרת: הממשלה לבדה תעשה טוב יותר.

כמדומני, בזה אוכל לסכם: אני מחייב כמובן את החוק, מחייב אותו בכל לב, עם כל התיקונים. את התיקונים בוודאי עוד נעשה בוועדה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה): גברתי הישיבת-ראש, כנסת נכבדה. חוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק) הוא חוק ספציפי, ולכן לא תהיה היום הזדמנות לדבר על בעיות כלליות מסוימות של החקלאות, ובמיוחד על הבעיה היסודית שהזכיר קודמי חבר-הכנסת רוזן — על העובדה שבישראל התברכנו בחקלאות מפותחת, בעלת רמה גבוהה גם לעומת הרמה הבינלאומית, בחקלאים בעלי יכולת וכושר יצירה ותושייה גם בתנאים אקלימיים קשים.

יחד עם זאת דיברנו לא פעם בכנסת בשנים קודמות על כך שרמת ההכנסה של החקלאים היא נמוכה, גם אם לא נעשה השוואות אבסולוטיות, אבל גם יחסית לענפי ייצור אחרים בישראל. זאת כמובן שאלה שאינה קשורה קשר ישיר בסעיפי החוק, אבל בעקיפין היא קשורה בכמה מסעיפי החוק.

מטרת הקמת המועצה לפירות (ייצור ושיווק), בדומה למועצות אחרות בענפים אחרים של החקלאות, היא כשעצמה השוואות אבסולוטיות, אבל גם יחסית החוק למועדה. יחד עם זאת, גם כשמציגים את המגמה הנכונה לתיכנון הייצור והשיווק, הרי בתנאים של המשטר הקיים עדיין במדינת ישראל, משטר קפיטליסטי, כשאין תיכנון כולל של המשק — מבחינה מעשית, כפי שהגשיון גם מוכיח, אין ערך מכריע לתיכנון של ענף זה או זה במשק, אם כי אין לזלזל בכך, ובאופן קונקרטי בחקלאות.

מדוע אין לזה ערך מכריע? חוסר התיכנון הכולל של המשק מסכל לפעמים את היכולת של תיכנון ענפים. הנסיון הוכיח, שגם קיום מועצות בענף חקלאי זה או זה לא חיסן את הענף מפני משברים ותנודות במחירים ובהכנסות. והיו מקרים כאשר היו מעורבים בדבר שיקולים פוליטיים של יחסים כלכליים או אחרים עם מדינות זרות, ולפעמים לחץ של מדינות זרות.

הדבר הראשון הבולט בחוק, אפילו לעומת חוקים אחרים שקיימים בקשר למועצות ייצור ושיווק, כמו למשל מועצת הלול, מועצת פרי הדר, ועוד — הוא שהחוק הזה במיוחד מדגיש את הסמכות של הממשלה, של נציגי הממשלה. ואני מאוד מתפלל על חלק זה שבדברי חבר-הכנסת רוזן. אמנם הוא עכשיו עדיין יושב איך-שהוא בממשלה...

משה נסים (גח"ל):

לא במאה אחוים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה): לכן אני אומר "איך-שהוא". במשך כמה שנים

מאכל. לא זיחים בכלל, כי יש זיתי שמן, זיתי שמן הם ענף תעשייתי כמו ענבי יין וכו'.

סעיף 22 מסמיך את השר לקבוע את היקף הנטיעה של עצי פרי. כאן העירו שתי הערות. חבר-הכנסת אברמוב העיר כי אין לקבל את הנוסח "לפי כל בחינה אחרת" (סעיף 21). אני אתו. ואני ממשיך וקורא בהמשך סעיף 22, שהוא מגדיר את המושג "כל בחינה אחרת", ואינו משאיר אפשרות של גמישות. בסעיף 22 (ב) מובאת הגדרה, וכתוב בו: "שר החקלאות רשאי לקבוע את חלוקת היקף הנטיעה הארצי למכסות נטיעה אישיות, בהתאם לאזורי הארץ, או לעונות השנה, או לפי סוגים של משקים חקלאיים או למשק חקלאי מסויים בהתאם למצבם הכלכלי ושלבי פיתוחם והתפתחותם". אני סבור שההגדרה המדוייקת כאן ייתכן שיכולה לבוא במקום ההגדרה הבלתי-מדוייקת והרחבה מדי בסעיף הקודם.

אני תמים-דעים עם אלה שהשיגו על כך ואמרו שאין השר צריך לאצול מסמכותו בעניין היקף הנטיעה. היקף הנטיעה הוא לא היות למכסותו הבלעדית של השר, באשר סעיף זה הוא בעל אספקטים מדיניים כלכליים רחבים, או בידי ועדת המכסות. אני מסכים שתהיה ועדת מכסות שבה יהיה השר מיוצג כראוי, ושיהיה בה לא רוב של נציגי ציבור אבל אולי מחצית חבריה יהיו נציגי ציבור ומחציתם נציגי הממשלה, והשר הוא הקובע שם. כדאי שלא רק השר אלא אף אותה ועדת מכסות תשמך את דעת היצרנים. לא הייתי רוצה (גם אני יצרן) למסור ליצרנים בלבד את ההכרעה בדבר היקף הנטיעה, מאחר שעלולים לקבוע כאן אינטרסים צרים שלהם בלבד.

ביחס לסעיף הקובע את המכסה הקולקטיבית — כאן באמת חבר-הכנסת אברמוב "חזר לסודו", הייתי אומר. כלומר, הוא חזר לוויכוח הקודם שלו על מבנה האגודה השיתופית. אם מכירים במבנה המיוחד של החקלאות, הרי צריך להכיר בה על אופיה החברתי. הישגיה של החקלאות באו בשל אופיה החברתי, שהוא שיתופי בעיקרו. גם בתעשייה אנו רוצים לעודד מיוזמים, אלא שאין אנו יודעים כיצד עושים זאת. התברכנו בכך שמבחינה היסטורית קמה בחקלאות האגודה השיתופית כתא יסודי, וגם החקלאות הפרטית הולכת בדרך של האגודה השיתופית. אנו מעמידים בראש הזכויות כביכול את זכויות הפרט, במקום לדאוג שהאגודה השיתופית תוכל לפעול כהלכה. וזוהי גם טענתי כלפי חבר-הכנסת שלום כהן. נקודת-המוצא שבבילנו צריכה להיות הדאגה לקיום תקין של האגודה השיתופית ולקיום תקין של הייצור המשותף ושל השיווק המשותף. שאם לא כן, לא תתקיים החקלאות. בהצעותיכם אמנם תבטוהו הגנה כלשהי ליחיד, נגד הישעבוד כביכול, אולם לא תבטוהו את קיומה של החקלאות. ואני חושב שקיומה התקין של החקלאות בכל זאת קודם.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

השאלה היא למצוא פשרה בין שני הדברים.

שלמה רוזן (המערך, עבודה — מפ"ם):

הפשרה היא זו שנקודת-המוצא היא האגודה, והאגודה יכולה להחליט גם אחרת. זוהי פשרה ליברלית ומרחיקה לכת.

ועתה, בעניין היצוא. לדעתך, אין זה רצוי שתהיה חברת יצוא ממשלתית כלל. המועצה שתהיה יצואן — טוב ויפה; המועצה שתקים ביחד עם הממשלה חברה —

יודעים שאם כי לא קיים עכשיו המצב ששרד בשנת 1965/66 מבחינת התעסוקה וכו', בכל זאת גם כיום יש שכבות שאינן מגיעות לקניית פירות, או שאינן מגיעות לכל פרי. ידוע שבשבועות מסויימים, כאשר עגבניות עלו שתי לירות לקילו, יש משפחות שאין בכוחן לקנות עגבניות. יש משפחות שאין בכוחן לקנות עגבניות גם כאשר הן עולות לירה וחצי לקילו. מכאן שההיקף של השיווק המקומי תלוי במידה לא-קטנה במחיר. כאשר אני קורא בעיתונים על השמדת 150-200-300 טון עגבניות או ירקות אחרים, אני אומר שזוהי שערורייה; זהו דבר מועז.

בסעיף 30 להצעת החוק נאמר שהמועצה תקבע מכסות הפירות שמוותר להביאם לשווקים, לפי כושר הקליטה של השווקים או דרגת ההבשלה של הפירות (זאת אפשר להבין) או לפי כל בחינה אחרת. לדעתי, יש למחוק את המלים: "או לפי כל בחינה אחרת". ביולי 1968 היו ערופים ניכרים של פרי המישמש. והנה אני קורא בעתון "מעריב" מיום 5 ביולי 1968: "יש לציין שחלק-הארי של העודפים הושמד. רק חלק קטן מהם חולק למוסדות סוציאליים חינם." ובעתון "הארץ" מ'16 בפברואר השנה נאמר: "המינהל לתיכונן חקלאי דורש לאשר השנה ייצור של 400 מיליון ליטר חלב במקום 370 מיליון ליטר בשנה שעברה. האוצר טוען שאם תאושר הכמות, יחייב הדבר הגדלת הסובסידיה מ'43 מיליון עד כה ל'50 מיליון לירות. אבל אנשי מינהל התיכונן החקלאי אמרו שאף כמות של 400 מיליון אינה מספיקה לתצרוכת המקומית כפי שהיא. וגם אם יגדילו את המכסה, הרי יצטרכו לייבא 350 טון חמאה כדי למנוע מחסור".

מכאן שהסמכות הרחבה ביותר, הבלעדית, בשאלה זו של המכסות, הניתנת למשרד החקלאות, אין להסכים לה. ויש להגביל אותה בחוק.

לפי סעיף 31(א) (1) רשאית המועצה לקבוע בכללים כיצד לנהוג בעודפי הפירות שנמסרו לה, ושלדעתה אינם ניתנים לשיווק יעיל. לא נאמר "לשיווק" אלא "לשיווק יעיל". וכך מותר יהיה להשמיד פירות אם לא יהיה שיווקם יעיל. ומה פירוש: יעיל? יעיל מבחינת המחיר, יעיל מבחינת המועצה. לכן בשאלה זו חייבת להיות הגבלה בחוק.

אינני משפטן, אבל אינני יודע מדוע אי-אפשר לכלול בחוק סעיף, שממנו יהיה ברור שאין השמדה לא של פירות ולא של ירקות. והרי המושג "שיווק יעיל" בא לאפשר השמדה. אנו יודעים מה הוא במקרה זה "השיווק היעיל".

בסעיף 27(ג) מדובר על משווקים מורשים. כבר נאמר כאן שהמועצה רשאית להחליט שיהיו רק משווקים מורשים. וכל השאר חייבים יהיו לשווק פירותיהם רק באמצעות המשווקים המורשים. זוהי שאלה מסובכת. אנחנו בעד אירגון השיווק. מבחינה עקרונית איננו מתנגדים לכך. אבל אנו יודעים שיש תקלות מתקלות שונות. אם רוצים להגן על היצרנים ועל המגדלים - נוחא. אבל יש גם צד שני למטבע. ואלה הם ציבור הצרכנים והקונים. המחירים ודרכי השיווק - אלה אינם דברים של מה בכך. אלה קובעים את המחירים לא פחות מאשר גודמים אחרים. לכן גם סעיף זה צריך להיות מנוסח בצורה שתבטיח את שני הצדדים של העניין. אם כבר מדברים על הכוונה, הדבר הזה יהיה בו כדי

התרגל להיות בממשלה בשתי רגליו. ולשבת על כסא ממש. עכשיו הוא יושב בממשלה איך-שהוא. אבל זה צריך להולך למחשבה, שבהמשך ההתפתחות גם חברי הכנסת רזון או מי שמייצג אותו לא יהיה כלל בממשלה. ויש אנשים החושבים - לא רק מן החוגים שלנו - שההתפתחות עלולה להביא לידי כך שבכלל חוגים שהם מבחינה סוציאלית מן העבר השני של המתנס, הם שיכריעו בממשלה גם בשאלות אלה. ולכן הגישה האב-סולוטית הזאת של אמון, שאם יהיה זה בידי הממשלה הרי אין לחקלאות השיתופית ולאחרת לדאוג - אינה במקומה. קודם כל אינני סומך על הממשלה הזאת גם בעניינים אלה. אבל אפילו מבחינתו של חברי-הכנסת רזון, הרי מה שעושה הממשלה היום סולל את הדרך לממשלה מסוג אחר - הלוואי ואתבדה - עוד יותר גרועה, גם לגבי חברי-הכנסת רזון.

לגבי הסעיפים הנוגעים להרכב המועצה, לסמכויות שלה ולחלוקה של הממשלה בה - כמובן נציע תיקונים של ממש בוועדה. לפי הצעת החוק ישותפו במועצה קודם כל המייצרים, המגדלים של הפירות. אבל הממציא שלה תהיה הקובעת, כפי שכתוב בסעיף 4(א); הממשלה היא אשר ממנה את המועצה, את כל המועצה. שנית, השרים הנוגעים בדבר ימנו את יושב-ראש המועצה וסגנו. זאת אומרת, לא המועצה בוחרת ביושב-ראש ובסגן, אלא הם ממונים על-ידי הממשלה.

אבל עדיין אין זה העיקר. אחר כך בא סעיף 7(ב) שהוא המכריע. אפשר לומר: היושב-ראש ינהל ישיבות. אין זה דבר מהותי, על כך לא הייתי מדבר. אבל הצעת החוק אומרת, שהיושב-ראש או סגנו, מי שיהנה את המועצה כשהיא תקבל החלטות, במקרים הקונקרטיים, יכול להכריז שאין תוקף להחלטה עד אשר יתייעץ עם הממשלה.

אולם הסעיף הזה עוד מרחיק לכת. זה לא רק עיכוב, אלא בסופו של דבר יכול נציג הממשלה לבטל את ההחלטה כאילו לא היתה.

יש מישהו שחושב, כי תמיד אפשר יהיה לסמוך על הממשלה בשאלות אלה. אני חושב שבאורח עקרוני הדבר מסוכן, כי הוא שולל מן הגורם המרכזי כאן, המגדלים, כל אפשרות של הכרעה במקרה של חילוקי-דעות עם הממשלה.

בהמשך לרעיון המרכזי הזה, בסעיף 22(א) כתוב: "שר החקלאות יקבע את ההיקף הארצי של גטיעת עצי פרי, והמועצה רשאית לייעץ לו בדבר היקף הגטיעה הארצי". מכאן שהממשלה, שהשר חבר בה, היא בעצם הקובעת היחידה פה. כבר היו עדרים מעולם. זכור המקרה של הקיצוץ בענף הלול שערך התנגדות כמעט כללית; וצימצום מספר הפרות בשעתו על-ידי שר החקלאות, שלבו כנראה גם אז לא היה בחקלאות. אבל אין זה נוגע לעניין. והכל - לא מתוך שיקולים של החלב, או שיקולים של החקלאות, או שיקולים של הכלכלה הישראלית, אלא מתוך שיקולים אחרים לגמרי, מתוך הרצון לייבא מוצרים-חברתיים ומצד שני לשמור על המחירים בשוק המקומי.

בקשר לזה עדיין נמשכת עד היום התופעה שלמען שמירת מחירים מבוצעת השמדת ירקות או השמדת פירות, דבר שהוא בלתי-נסבל. אנו קוראים על כך בעתון-נים. לפני שבועיים שוב קראנו על כך. וזאת בזמן שאנחנו

להביא לידי הכוונה יעילה של השיווק המאורגן לטובת הצרכן.

שלמה רוזן (המערך, עבודה—מ"פ):
אתה מגן על הופש הסוחרים ?

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

לא אמרתי איך ינוסח הסעיף. בוועדה אציע זאת. אני רק מצוין שיש שני צדדים למטבע. לא רק הסוחר קיים. אני רוצה להגן על הפועל אשר קונה את הפירות. אני רוצה שהפירות יגיעו אליו במחיר סביר.

יש לי עוד כמה הערות. אבל אסתפק בהערות אלו במלואת הכנסת, כי חן נראות לי עיקריות, ובוועדה נוסף הערות לסעיפים אחרים.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. אנו נציג להחזיר את הצעת החוק לממשלה. תמהני כיצד תבוי כנסת שעל דגלם חרותים הליברליזם, היזמה החפשית, המשק החפשי, יכולים היו להתייחס לסעיף פלוני ולסעיף אלמוני בהצעת החוק, ולהתעלם מן העובדה שבחוק זה נעשה נסיון מרחיק לכת, קיצוני, להלאים סופית את כל הענף של ייצור ושיווק של פירות באופן מוחלט, שרירותי, עם כמה איצטלות שקופות למדי של איזה מין מסגרת ציבורית תקינה. אבל איצטלות בלבד. יש בהצעת החוק גם פגיעות יסודיות בזכויות האזרח האלמנטריות בתור שכאלה. ורק באווירה של לית דין ולית דיון, באווירה ציבורית של ממשלה רחבה, שפרט לעניין היסודי שסביבו ממוקדת תשומת-הלב, הכל גולש ועובד במהירות בכנסת — רק באווירה כזאת ניתן להעלות הצעה כלי-כך מרחיקה לכת, לדון בה יום אחד אחד הצהריים, בחלק השני של הישיבה, על מגת להעבירה לוועדה. וכך ייחקק חוק חמור מאוד זה.

אברהם שכטרמן (גח"ל):

החוק טרם ידון בוועדה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

המועצה תקום כמובן בדרך של מינוי. והממנים יהיו שרים. לא די בכך, רבע מכלל חברי המועצה יהיו נציגי הממשלה. לא די בכך, גם את הרכב המועצה, דרכי מינוי חבריה והפסקת החברות יקבעו השרים בתקנות. לא חס וחלילה בחוק, שאנו נחוקק כאן, אלא בתקנות שיתקינו שרים. והשרים הם שר החקלאות, ושר המסחר והתעשייה שהיום הוא בא לכאורה מאגף אחר. הם ימנו, הם יקבעו. ואם אין די בכך, ימונה יושב-ראש המועצה על-ידי שר החקלאות. שר המסחר והתעשייה ימנה את הסגן. אם אין די בכך, היושב-ראש בישיבת המועצה רשאי לקבוע שהחלטה פלונית באותה ישיבה לא תקבל תוקף מיד, כדי שהשרים יוכלו לחוות דעתם עליה. הודיע אחד השרים למועצה תוך 21 יום מאותה ישיבה על התנגדותו להחלטה, לא תקבל החלטה-טה תוקף. לכך דרוש עדיין אחר-כך אישור של השרים. כלומר, אנו ממנים, אבל לא כלי-כך בטוחים, ואם כך נמנה נציג של הממשלה; עדיין אין אנו בטוחים די הצורך — יהיה זה יושב-ראש שלנו; ועדיין אין בטוחים — אזי יוכל השר לבטל. שמירה מפני שמירה מפני

שמירה — וכל זה כלפי ענף שבשעתו החזיק חלק לא-מבוטל של המשק הישראלי.

במה עוסקת המועצה? "להסדיר את הייצור ואת השיווק בארץ ובהוק-לארץ של כל סוג פירות ששר החקלאות קבעו בהודעה ברשומות". "באישור שר המסחר והתעשייה... תהיה המועצה רשאית להסדיר את ייצורם ושיווקם של אותם מוצרים". היא תהא מוסמכת להסדיר נטיעות, לטפל בהסדרת ייצורם או שיווקם של מוצרים מפירות.

אולם כנראה עדיין אין זה מספיק; כדי שתהא הסמכות כוללת, מדובר גם על הנטיעות. הוזכרה כאן היום צורה אחרת של הפסקת גידולים בשטחים מסויימים. כל זה בסמכות הכל-יכולה של המועצה.

ואם בכך לא סגי, יש פה פרק מיוחד אשר עניין אותי כמשפטן — פרק על עבירות. כאן נקבעה סמכות חדשה למתן עונשים פליליים במדינה — ועדת קנסות. ככה, כבדרך אגב, מקימים ועדה הרשאית להטיל קנס של 1,000 ל"י על כל דונם אדמה שבקשר אליה נעברה עבירה — קנס שלא יעלה על לירה אחת בשל כל קילו פירות.

מהי ועדת הקנסות — שמא בית-משפט מוסמך שוועדת מינויים לשופטים קובעת אותו? לא מניה ולא מקצתיה — השרים ימנו את ועדת הקנסות. חסל במדינה סדר ועדת המינויים לשופטים — השרים, הרשות המבצעת, יקבעו גם את ועדת הקנסות, הם ימנו את סדרי עבודתה ואת דרכי מינויה. ובוועדה יהיו שלושה חברים — אחד מהם, לא שופט אלא חבר לשכת הפרקטיים, ולידו שני נציגי ציבור. ומי הם שני נציגי הציבור? — השרים יקבעו גם זאת; הם יקבעו שתי רשימות ויושב-ראש הוועדה יבחר לו כלל פעם, מתוך שתי הרשימות האלה, את השופטים. כתב-האישום מוגש לוועדת הקנסות על-ידי היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו על-ידי בקשת המועצה. יש פה גם אינסטיטוטציה חדשה של מבקר הרשאי להיכנס לכל מקום, לחפש, לגבות עדויות — מחוץ לכל מסגרת שהיתה לנו עד היום לצורך זה; ואתה חייב לנהוג כלפיו כמו כלפי שוטר. ואחת היא אם אדם עבר על הוראה מהוראות החוק ה"ליברלי" וה"מתקדם" הזה בעצמו, או על-ידי שליחו או סוכנו או פועלו או בא-כוחו — דבר שאינו קיים אפילו לגבי עבירות פליליות: האם אני אחראי למה שעשה פועל שלי, סוכן שלי, בא-כוח שלי, בעניין שנעשה בלי ידיעתי? מי שעבר על תנאי הרשיון — דינו מאסר של חודשיים או קנס של 10,000 ל"י.

ואם כל זה לא היה מספיק — השרים, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, רשאים לפטר את המועצה או להפסיק פעולותיה כליל.

אני יודע שיש מועצות; אני יודע מה פירוש שיווק מאורגן; אני יודע מה פירוש הסדרת ייצור; אני יודע שאנו חיים בתקופה שכל הברדים האלה צריכים להיות מתואמים ואי-אפשר לנהוג היום כפי שרצו לנהוג במאה התשע-עשרה. כל זה ברור לי, אבל מכאן ועד הזיוק הזה להפוך את מדינת ישראל לאיזה מין קולקטיב שקבוצה של ממונים תשלוט בו בתחום הזה של ייצור ושיווק של פירות — עדיין רב המרחק.

צר לי, אבל זוהי גישה שרירותית או קלות-דעת ומה גם שלאף שאל לא איכפת כל הנושא הזה והוא

תשתווה לרמת החיים של חלקים אחרים של האוכ-
לוסיה, ואם שרויים או כיום במצב שאנו שרויים בו,
אין זה אלא בזכות העובדה שהחקלאות מאורגנת
וקיימות בה מועצות, בין שאושרו לפי חוק ובין שלא
אושרו.

בהודמנות זו רצוני לומר לחבר-הכנסת תמיר, כי
הצעת חוק זו היא העתק מדוייק של המציאות הקיימת
זה עשר שנים בתחום הזה. זה עשר שנים קיימת
מועצת פירות וולונטרית, ולפי אותם כללים ואותן תקנות,
שהונחו ביסוד הצעת חוק זו. אילו היה זה כה מסוכן
לחקלאים, ספק אם היו מסכימים לתת תוקף חוקי למו-
עצה כזאת. המפליא, שעל אף היותה מועצה וולונטרית,
הרי היא מקיפה את כל מגדלי הפירות בישראל.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אין זה לפי המברקים שקיבלתי רק היום.

שר-החקלאות ת. גבתי:

איני יודע מה כתוב במברקים. לא קראתי אותם.
נשמעו פה הערות רבות, ולא אשיב על כולן. מראש
אסכים, כי אין הצעת חוק זו כליל השלמות, וכאשר
תידון הצעת החוק בוועדת הכלכלה, בוודאי יוכנסו שי-
נויים בסעיפים מסויימים. בכל זאת אנסה להשיב על
כמה מן ההערות שנשמעו.

ראשית, וזאת לגבי סעיף 2 (ב) הקובע, כי השרים
רשאים לכלול במועצת הפירות גם את מגדלי גפן היין.
לי נראה, כי כדאי להשאיר את העניין פתוח. איני
שותף לדעתו של חבר-הכנסת רוזן בעניין זה, ואיני סבור
שיש לקיים כאן מועצה לחד, וזאת דווקא לאור הנסיון.
יהיה זה לרעת הענף, אך יחד עם זאת אין בדתנו לכופ
על מגדלי גפן היין דבר שאין הם מסכימים לו. והואיל
והעניין בדיון, אנו משאירים אותו פתוח להחלטתם
ולהכרעתם של שני השרים, ואין אני זוכר שום מקרה
שהחלטנו להקים מועצה בלי שניתנה לפחות הסכמת
הרוב המכריע של המגדלים.

לבעיית התיכונן: נשמעו בעניין זה הסתייגויות
מצדדים שונים. חבר-הכנסת עופר קבל על השמכות
לתיכונן הנטיעה ניתנת לשר החקלאות ולא למועצה,
בניגוד למה שנקבע בזמנו במועצת הירקות ובמועצת
הלול. נכון הדבר. דווקא על יסוד הנסיון של מועצת
הירקות ושל מועצת הלול באנו לכלל מסקנה שאין
לתת את סמכויות התיכונן והסדר הנטיעה בידי המו-
עצה, אלא דווקא בידי השר, כמובן תוך התייעצות עם
המועצה ועם שאר הגופים הציבוריים. באינו מידה יוכל
השר לאצול מסמכויותיו כשהמדובר בתיכונן המפורט,
והרי היה מי שהזהיר מפני האצלת הסמכויות לאחד מעובדי
המשרד, או לאותו אגף, לאותה מחלקה, המטפלת בתיכ-
נון? לי נדמה, כי בעניין זה יש להשאיר את החלטה
לשיקול-דעתו של השר. יש להשאיר לשיקול-דעתו של
השר מתי ובאיזו מידה אפוא בתנאים מסויימים או
במצב מסויים לאצול סמכויות למישהו אחר באופן
שהלה יקבע את פרטי התיכונן והביצוע.

תמתי לשמוע את הערתו של חבר-הכנסת גולן
שקבע, ובאופן אבסולוטי, כי אין המועצה צריכה לעסוק
בשיווק ולא במסחר. גם אינה צריכה לקבל הלוואות.
כקודם לענייני החקלאות יודע חבר-הכנסת גולן, שאין
מועצה יכולה לצמצם את עצמה מראש, או לצמצם

מזולו בו, תוך התכחשות גמורה לכל הצהרותיו והת-
חייבותיו לציבור ולעמדותיו שלו מזה שנים.

צר לי, אני יודע שקולנו הוא קול בודד במבנה הזה
של הכנסת; לא רק קול בודד, אלא ספק אפילו אם
קולנו יישמע מול הבעיות הגדולות המנסרות עתה בחלל
עולמנו. אבל זוהי תופעה עגומה מאוד ועוד רבים
יתחרטו עליה, ייתכן באיחור.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, תם הדיון. עכשיו נשמע את דברי
התשובה מפי שר החקלאות.

שר-החקלאות ת. גבתי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה
לפתוח בדברים שהעלה חבר-הכנסת תמיר. מסתבר שהוא
גילה היום דברים שלא היו קיימים עד עכשיו במדינת
ישראל. הנה הונחה פתאום על שולחן הכנסת הצעת
חוק שהדחימה אותו והיא הולכת למעשה להלאים ענף
חקלאי שלם. אם הצעת חוק זו פירושה הלאמה, הרי
ענף עוד יותר גדול — ענף ההדרים — מולאם זה
כמה עשרות שנים. מועצת השיווק של ההדרים יש לה,
גם בקונסטיטוציה וגם במציאות, סמכויות עוד יותר
נרחבות משמוצע כאן להעניק למועצת הפירות.

חבר-הכנסת תמיר אומר שהחוק הובא בחפזון
ורוצה לסיים את הדיון מיד. אני רוצה לומר לו —
הכנת החוק הזה נמשכה לפחות שנתיים, ונדמה לי
שיותר מכך. ההצעה הובאה לדיון מפורט לפני כל פורום
של חברי כנסת המעוניינים בחוק. ומה לעשות, חבר-
הכנסת תמיר, החקלאים — ואין הם פלחים שאינם
מבינים שום דבר — מקבלים ברצון את הצעת החוק
הזאת. אולי לא הצליחו לשמוע את האזהרות שלך על
ה"סכנות" הגדולות הטמונות בו, אבל אני מניח שהם
שקלו היטב את הדברים. ידוע לי היטב כמה זמן צריך
הייתי, אני אישית, להקדיש לביוררים, לדיונים ולשינויים
בסעיף פלוני או אחד שפתאום לא מצא חן בעיני חלק
זה או זה. לבוא ולומר שהנחת החוק על שולחן הכנסת
נעשתה בפזיזות, ושהולכים למכור כאן ענף כלכלי
וחקלאי גדול — יש בזה קצת שלא מן המציאות.

חבר-הכנסת וילנר התלונן שהחקלאות שלנו אינה
מתוכננת דיה. אני מבין שלנגד עיניו הדוגמה של חק-
לאות מתוכננת הרבה יותר טוב, עם כל ההצלחות
הגדולות שלה. מה לעשות? — איננו יכולים להשתוות
עם התיכונן המקיף של החקלאות ההיא, אבל חושבני
שאין לנו גם להתבייש בחקלאות המתוכננת שלנו. היא
יכולה לשמש דוגמה לארצות רבות, גם לאותן ארצות
שקיים שם תיכונן חקלאי מקיף. אני מבין שבאותן
ארצות נעשה התיכונן על-ידי החקלאים ולא על-ידי
הממשלה. אתה ממש התפלצת כאן מכך שהממשלה
קובעת, מכך ששר החקלאות יקבע כמה ואיפה לנטוע.
בוודאי התרגלת לכך שבמקומות אחרים קובעים החקל-
אים, ולא הממשלה.

נדמה לי, כי מקץ עשרים ושתיים השנים מקום
המדינה יכולה חקלאותנו, ובצדק, להתגאות על שידעה
גם לתכנן את עצמה, כמובן בשיתוף מלא עם הממשלה,
גם להגיע להישגים גדולים וגם לארגן את עצמה כך,
שתוכל להתקיים ולא תנוצל. החקלאים לא ינוצלו
על-ידי אחרים, ואחת ממטרות החוק היא להבטיח,
שהחקלאים יקבלו את התמורה המלאה ושרמת חייהם

באגודה, שאינה מייצגת אותם בעניין המכסות - וזכותם היא. אבל בדרך כלל אין זה מתקבל על הדעת שאגודה קיימת לא תייצג את חבריה ולא תוכל לקבל את המכסה המשותפת כדי לחלקה בין החברים.

שמעתי את הצעתו של חבר-הכנסת פיינרמן להגיש לכנסת חוק מסגרת במקום להביא הצעות חוק בודדות לגבי כל מועצה ומועצה. רצוני לומר לכם שהרעיון הזה קסם לי מאוד, ואמנם לפני חמש שנים החלטנו להגיש לכנסת חוק מסגרת, אבל לאחר שעסקנו בעניין קרוב לשלוש שנים נוכחנו לדעת שאין הדבר ניתן. כי חוק מסגרת חייב להשאיר אפשרות של הגבלה לכל סוגי התוצרת לכל המועצות. וזה יוצר מצבור של גזירות וסייגים שהוא ממש מטיל אימה. אחרי שדגנו בעניין עם אירגוני החקלאים בתקופה האחרונה, באנו לכלל מסקנה שהדרך הנראית ארוכה, הדרך של הגשת הצעת חוק לכל מועצה, היא בכל זאת הדרך הקצרה ביותר. על כן אנו מגישים היום את הצעת חוק מועצת הפירות, ואני מבטיחכם כי בעתיד נגיש הצעות חוק לגבי מועצות אחרות, שהן כבר קיימות, אבל כגופים וולונטריים, ויש צורך להעניק להן סמכויות על-פי חוק. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת, של כבוד השר ושל שאר הנואמים שהשתתפו בוויכוח פרט לאחד - להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה; השנייה, של חבר כנסת אחד, להחזיר את הצעת החוק לממשלה. אני מעמידה להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

הצבעה:

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה	- רוב
בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה	- מיעוט
ההצעה להעביר את הצעת חוק מועצות הפירות (ייצור ושיווק), תש"ל-1970, לוועדת הכלכלה נתקבלה.	

היו"ר ט. סנהדראי:

הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

את סמכויותיה מראש, שהרי אז לא תהא רשאית לעסוק באחד מתחומי פעולה אלה בשום מקרה. איני יודע מה פסול מצא בכך, שהמועצה תשווק סוגי תר-צרת מסויימים כדי להסדיר את ענייני השיווק בשוק. כבר יש לנו מועצה גדולה העוסקת בענייני שיווק, והיא - מועצת ההדרים. אולי יהיו סוגי פירות וירקות, שמן הראוי שתשווקם המועצה. גם אני איני חושב שהמועצה צריכה להיות משווק, אך איני רוצה לאסור עליה זאת מראש. איני יודע מה פסול מצא חבר-הכנסת גולן בקנייה מרוכזת של חמרי הדברה או חמרי אריזה בשביל המגדלים. קיימת בעיית עודפים. אם לא תהיה המועצה חפשית לקבל אשראי בשביל לטפל בענייני העודפים, אם לשם מסירתם לתעשייה ואם למטרה אחרת, תימצא במצב קשה. לא מובן לי איפוא מדוע ראה צורך להגביל את סמכויותיה של המועצה.

איני סבור שצדק חבר-הכנסת כהן בהתריעו נגד הצמדת המגדל למשווק וראה בכך שיעבוד המגדל למש-ווק. ברור שהשיווק צריך להיות מאורגן, דבר המחייב משווקים מורשים, ואז יוכל מגדל להצמיד את עצמו למשווק פלוני או אלמוני. וגם זה לא לעולם ועד, אלא לשנה. וכך לאור הנסיון יראה וידע. החשש שמא בסוף השנה יחליף המגדל את המשווק, יחייב הוא כשלעצמו את המשווק לנהוג כך שלא יטוש אותו, והיכן הסכנה של שיעבוד המגדל למשווק?

איני רואה דרך טובה יותר לשמור על שיווק מאור-גן - והרי יש הכרח לשמור על כך - , כי אנו עומדים, גם נעמד, לפני בעיות רבות, בעיות של יצוא, בעיות של איחסון ובעיות אחרות. קיימות בעיות של איחסון כדי לא להציף את השוק, בעיות של עודפים וכדומה. כל זה לא ניתן להיעשות בלי שיווק מאורגן.

והערה אחרונה בעקבות דבריו של חבר-הכנסת אברמוב, - וכבר עמדו על כך חברי כנסת אחרים שהשתתפו בוויכוח. איני יכול להבין איך אפשר לומר שאגודה שיתופית, אם היא קיימת, איננה מייצגת את חבריה. כלומר, אם יש אגודה שיתופית בכפר, לפי הצעה זו לא תוכל לקבל את המכסה הקולקטיבית בשביל הכפר ובשביל החברים, כי אם צריך לקבוע מכסה אישית לכל אחד מן החברים בכפר. אני חושש שאם יעניין חבר-הכנסת אברמוב בנושא וילמד את המציאות, יוברר לו שאין להעלות על הדעת כלל אפשרות כזו שאגודה שיתופית לא תייצג את חבריה, אלא אם כן החליטו חברי האגודה עצמם מראש שאינם מכירים

הישיבה נעלה בשעה 19.35.